RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 322/XI

Dátum: 30.10.68.

OBSAH

red.čl. /Pravda/	Hlavná a rozhodujúca je jednota - Otvorený list predstaviteľov strany a štátu mládeži	str. 2
Rudolf NITTMANN /Pravda/	Vzostup komerčnej aktivity	str. 3
Róbert ROŠKO /Pravda/	Čo rozumieme pod demokratizáciou	str. 5
J. GEMBICKÝ /Práca/	Študenti - komunisti samostatne	str. 7
Anton LOMA /Východoslov.noviny/	Ozvala sa ďalšia stanica - "Hlas dělnického lidu"	str. 7
oč /Práca/	Zmeny v Zákonníku práce	str. 8
Vlado PALOVIČ /Práca/	Cesta k dorozumeniu	str. 8
Ľudo PETRÁNSKY /Roľnícke noviny/	Významné opatrenia	str. 9
Igor CIBULA /Večerník /	Frakcia v komunistickej strane	str. 9
Dr. Ondrej MAGNA /Roľnícke noviny/	Najcennejší poklad	str. 10
Kpt.ZNB G. GROM Viliam VITTEK /Roľnícke noviny/	Na pevných postoch	str. 11
Karel HÁJEK /Roľnícke noviny/	Pre čo teda	str. 12
pplk.G.GRLICKÝ Julo KOKAVEC /Smena/	Bezpečnosť našich dní	str. 13
Rudolf BELAN /Smena/	Priestor pre mladú generáciu	str. 14
Dr.Gustáv HUSÁK Ondrej VESTEG /Smena/	Hovorí Dr. Gustáv Husák	str. 15
Štefan KOPČOV /Východoslov-noviny/	Cenzúra aj v uliciach Brna	str. 16
P.D. /Katolícke noviny/	Životná za spravodlivosť a pokoj	str. 17
Ing. Bohumil SUCHARDA Tamara KOVÁČIKOVÁ /Život/	Necigáňme si do vrecka	str. 18
Ľudo ŠVENK /Život/	Trampoty so srdcom Európy	str. 20

PRAVDA, 26. októbra 1968, str. 2. 2/322/XI

Otvorený list predstaviteľov strany a štátu mládeži

Hlavná a rozhodujúca je jednota

Mladí priatelia,

súdružky a súdruhovia,

obraciame sa na Vás, na mladú generáciu našej krajiny, pri príležitosti 50. výročia zrodu Československej republiky.

Polstoročie uplynulo od vzniku samostatného štátu Čechov a Slovákov, päťdesiat rokov poznamenaných stálym zápasom ľudu o napĺňanie národných a sociálnych záujmov, o čo najväčší vklad malej krajiny v centre Európy do histórie pokroku stále nepokojného sveta. História 50 rokov čs. štátu od jeho vzniku až k Mníchovu, cez antifašistický zápas, oslobodenie, ktoré nám priniesla sovietska armáda, a budovanie základov socializmu poskytuje mnohé cenné ponaučenia pre budúcnosť. Dôstojné oslavy tohto výročia na našich pracoviskách sú na to vhodnou príležitosťou.

Tento rok, pre republiku jubilejný, zastihol náš ľud pri riešení veľmi vážnych politických a spoločenských problémov, pri odstraňovaní a napravaní chýb a omylov minulosti. Na čele tohto procesu stojí Komunistická strana Československa, ktorá spolu so všetkými vrstvami spoločnosti začala pracovať na tom, aby socializmus v našej krajine nadobudol skutočne humanistické a demokratické črty.

Udalosti, ktoré sme pred niekoľkými týždňami spoločne prežívali, boli skúškou vzťahov nášho ľudu k vlasti, socializmu, socialistickej demokracii. V tejto skúške ste spolu so všetkými vrstvami a sociálnymi skupinami našej spoločnosti obstáli so cťou aj Vy, mladí robotníci a poľnohospodári, študenti, učni, mladí príslušníci ozbrojených síl a všetci ostatní mladí ľudia.

Veľmi si vážime postoj drvivej väčšiny mladej generácie, ktorá s rozvahou a rozumom reagovala na súčasnú skutočnosť, zložitú realitu. Mládež dokázala vysokú uvedomelosť a angažovanosť, svojím konaním prejavila nielen národnú hrdosť, vlastenectvo a statočnosť, ale aj vedomie spolupatričnosti k ostatným vrstvám spoločnosti, dôveru k legálnym štátnym a straníckym orgánom a ich predstaviteľom, neformálnu a aktívnu podporu myšlienkam socializmu, vedúcej politickej sile republiky, Komunistickej strane Československa. Najmä patrí naša vďaka všetkým, ktorí priložili ruku k dielu všade tam, kde to vyžadovala konsolidácia národného hospodárstva. Vyslovujeme presvedčenie, že tak bude i kedykoľvek v budúcnosti.

Celá naša verejnosť bola oboznámená so stanoviskom našej strany k súčasnej situácii i s východiskami, prijatými na augustovom zasadaní pléna Ústredného výboru KSČS a na zasadaní Národného zhromaždenia, na základe vyhlásenia vlády našej republiky. Je Vám známa zmluva o podmienkach dočasného pobytu sovietskych vojsk na našom území.

Skutočnosti, ktoré sa odohrávajú v histórii národov, a ich vzťahy nemožno ani zrušiť, ani obísť, ani nebrať na vedomie. Sú realitou a z nej treba hľadať tie najlepšie možné východiská. Taký je zmysel i moskovských rokovaní a ich napĺňania.

Legálne orgány našej strany a štátu obsah dohôd uskutočňujú preto, že v nich vidia otvorený a skutočnostiam zodpovedajúci spôsob riešenia danej situácie. Len aktívny prístup k skutočnosti môže vytvoriť podmienky pre našu ďalšiu socialistickú politiku.

Všetky extrémne postoje a činy by toto riešenie mohli ohroziť a dokonca i zvrátiť. A tu je potrebné dobre, i keď len teoreticky, zvážiť, aké by potom boli riešenia a východiská. Iste ešte zložitejšie než dnes.

Obraciame sa preto i k Vám, mladí priatelia, aby ste vo všetkých svojich rozhodnutiach, postojoch i konkrétnych činoch vychádzali vždy zo zodpovedných úvah. To je najmä potrebné v týchto dňoch.

Jednou z najväčších a najcennejších hodnôt je vzťah našich národov a národností, všetkého nášho ľudu k základným spoločenským úlohám. Jadrom pritom je pevný socialistický postoj nášho robotníctva a všetkých rozhodujúcich sociálnych skupín. Zachovať jednotu na týchto základoch je hlavné a rozhodujúce aj pre budúcnosť. Strážte a chráňte jednotu nášho ľudu a všetkou svojou činnosťou prispievajte k jej upevneniu. Práve mladá generácia musí mať záujem na tejto jednote i na živej jednote svojich vlastných radov, ktorá sa samozrejme, nezaobíde bez diskusií, hľadania najlepších riešení.

Zodpovedne vyhlasujeme, že v práci našej komunistickej strany a štátnych orgánov zostáva naďalej základným vodidlom postupné uvádzanie zámerov akčného programu strany i vládneho vyhlásenia do života v celej našej krajine. Na to potrebujeme aktívnu tvorivú prácu ľudí pracujúcich vo všetkých oblastiach nášho života. Na to potrebujeme nadšenie a vlastenectvo mládeže.

Aj keď práca je u nás teraz zložitejšia a náročnejšia než predtým, očakávame, že najmä kvalifikovaní a nadaní odborníci z Vašich radov dajú všetok svoj um a svoje znalosti plne do služieb nášho ľudu. Vždy bola práca kvalifikovaných ľudí pre našu prax veľmi užitočná a prospešná. Potrebná a významná bude aj teraz. Práve dnešná situácia vyžaduje čo najviac zapojiť do riešenia problémov hospodárskych a kultúrnych tých, ktorí môžu veľa dať pre efektívny a cieľavedomý rozvoj republiky.

Vy dobre viete i o tom, že niektorí z mladých odborníkov sa v týchto dňoch rozhodli pre seba osobne riešiť svoj postoj tým, že sa nevrátili zo zahraničia späť k svojej práci. Môžeme len znovu opakovať naše známe stanoviská v tejto záležitosti, že rozhodujúce činy očakáva republika tu u nás doma, v českých krajoch a na Slovensku, s ľudom tejto našej spoločnej vlasti.

Mladí priatelia, súdružky a súdruhovia,

prijmite tento náš list pri príležitosti 50. výročia vzniku našej republiky ako úprimnú výzvu na ďalšiu spoločnú prácu nás všetkých pre to, aby naša krajina, naša socialistická vlasť vyšla z týchto zložitých čias čestne, pevná a silná, hrdá a stmelená do pevnej jednoty s perspektívou šťastnej budúcnosti pre všetok náš ľud.

LUDVÍK SVOBODA,
prezident ČSSR,
ALEXANDER DUBČEK,
prvý tajomník ÚV KSČS,
JOSEF SMRKOVSKÝ,
predseda NZ ČSSR,
OLDŘICH ČERNÍK,
predseda vlády ČSSR.

Vzostup komerčnej aktivity

Od nášho stáleho moskovského redaktora

Vzájomné čs.-sovietske styky dostávajú sa vo viacerých smeroch do svojich normálnych koľají. Chodia vlaky nielen s tovarom, surovinami a technikou, ale cestujú aj ľudia. Na linke Praha—Moskva pravidelne lietajú „tučká". Plánuje sa priame letecké spojenie Bratislava—Praha—Moskva. Práve táto dopravná frekvencia je jedným zo znakov hľadania najprijateľnejších východísk zo situácie.

Pasažiermi v lietadlách do Moskvy sú väčšinou ľudia, cestujúci za pracovnými a služobnými povinnosťami. S lietadlom akoby sa odpútavali od toho, čo prežívali v posledných týždňoch na domácej pôde. Obchody, spolupráca, dodávky a výmeny tovarov sú životnou nutnosťou, potrebou. Na nich sa nič nezmenilo. Šli a idú svojím prúdom, ktorý nemohol prerušiť ani 21. august s niekoľkodennými blokovaním dopravy. Národohospodári myslia nielen na dnešný deň či tento rok, ale aj na perspektívy národného hospodárstva.

PERSPEKTÍVNE ZÁMERY

Hospodárska dohoda o dodávkach sovietskeho zemného plynu, ropy, obilia a železnorudného koncentrátu, upraveného do tzv. pallet a dodávkach čs. zariadení a tovaru do Sovietskeho zväzu a o čs. účasti pri stavbe plynovodu na území ZSSR, ktorú uzavrel 10. septembra t. r. v Moskve predseda vlády O. Černík, je príkladom takého perspektívneho prístupu. Naši predstavitelia nijako neskrývali uspokojenie nad rýchlym vyriešením takých zložitých otázok, o ktorých by sa inak rokovalo dlhšie, pričom ochotu sovietskej strany iste motivovali aj politické hľadiská.

Výhodnosť tejto transakcie pre nás je pradovšetkým v zabezpečení zvýšených dodávok spomínaných surovín a produktov v nasledujúcich rokoch. Tak dodávky zemného plynu sa od roku 1970 zvýšia z 1 mld kubíkov až na 3 miliardy kubíkov v roku 1975, surovej ropy namiesto plánovaných 8,8 mil. ton dostaneme v roku 1969 o 500 tisíc ton viacej, dodávky obilia sa zvýšia z 1,3 mil. ton na 1,6 mil. ton. Východoslovenské železiarne budú dostávať od roku 1972 ročne po dva milióny ton železnorudných pallet. Naše aktívne bilančné saldo v Sovietskom zväze využijeme na platby za zvýšené dodávky obilia, pričom značnú časť chlebového a kŕmneho zrna nám Sovietsky zväz dodá v predstihu, či dokonca ako zálohu na dodávky v budúcom roku. Predstavitelia našich obchodných kruhov konštatujú, že takéto predstihové dodávky sú vo svetovej obchodnej praxi veľmi ojedinelé.

ZAOSTÁVANIE ČS. DODÁVOK

Čs. obchodný radca v ZSSR Jiří Hustoles a vedúci odboru socialistických krajín na Ministerstve zahraničného obchodu Václav Brodníček mi hovorili o ďalších problémoch a otázkach vzájomných československo-sovietskych obchodných a hospodárskych stykov. Nie sú tajomstvom značné oneskorenia v čs. dodávkach do Sovietskeho zväzu. Zaostávanie sčasti zapríčinili udalosti v auguste.

No mnohé naše podniky si toho nabrali na plecia viac, než môžu uniesť, a teraz nestačia včas dodať príslušné zariadenia. Predbežný odhad vyčísľuje oneskorenie sumou 500 mil. Kčs. Z nej okolo 150 mil. Kčs sa vzťahuje na dodávky valcovacích zariadení. Prevažnú väčšinu týchto zaostávajúcich dodávok Sovietsky zväz potrebuje na objekty, ktoré podľa svojich plánov má uvádzať do prevádzky v tomto a budúcom roku. Preto sovietska strana naliehe predovšetkým na vyrovnávanie mánk pri dodávkach strojov a zariadení, i keď ani zaostávanie v dodávkach spotrebného tovaru, ktorý zase vo zvýšenej miere potrebujeme pre zásobovanie domáceho trhu, jej nie je ľahostajné. Tieto otázky sú teraz predmetom rokovania expertov jednej i druhej strany.

SÚČASNÉ ROKOVANIA

Po augustových dňoch do Moskvy začínajú prichádzať kapitáni nášho priemyslu — podnikoví a generálni riaditelia, pracovníci vývozných spoločností a hospodárskych ministerstiev. Obnovuje sa aj výmena delegácií medzi podnikmi. Okolo dvesto našich montérov pracuje pri montáži našich strojov a zariadení v novo budovaných závodoch po celom Sovietskom zväze, pri poskytovaní servisu či rôznych garančných opravách.

Hneď po augustových udalostiach, 4. septembra, naši obchodníci otvorili už prv plánovanú výstavu čs. zdravotníckych a lekárskych zariadení vo Vilniuse. Predali všetky vystavované exponáty a získali objednávky na dodávku ďalších sérií. Podobne veľký úspech má aj výstava čs. obrábacích a tvarovacích strojov v moskovských Sokolníkách. Je to jedna z najväčších špecializovaných výstav, aké sme kedy robili v zahraničí.

Z aktuálit vzájomných hospodárskych vzťahov iste najdôležitejšími sú rokovania o protokole výmeny tovaru na budúci rok. Rokovania nedávno začal námestník ministra zahra-

PRAVDA, 26. októbra 1968, str. 3.

3/322/XI

ničného obchodu F. Marcš a pokračuje v nich skupina ďalších 30 čs. expertov. Realizácia tohtoročnej obchodnej výmeny sa odhaduje na 18 až 19 miliárd Kčs. Podľa predbežných rokovaní by obrat obchodu v budúcom roku mal dosiahnuť sumu okolo 20 miliárd Kčs.

Ďalší obchodní predstavitelia plánujú v zmiešanej komisii oboch ministerstiev zahraničného obchodu, ktorá má zistiť presný stav v čs. dodávkach v priebehu prvého až tretieho štvrťroku, špecifikovať vyrovnávanie schodkov do konca roka a vypracovať predstavu, ako budú likvidované a splnené po 31. decembri.

Očakávajú sa aj ďalšie rokovania na vyššej úrovni o koordinácii národohospodárskych plánov po roku 1970, konkrétne aj o otázkach vyťaženia a lepšieho využitia niektorých výrobných kapacít v Československu.

Z našich obchodných kruhov sa nám dostáva aj potvrdenie, že otázka štrukturálnych zmien v našom národnom hospodárstve rekonštrukciou a modernizáciou najmä chemického a spotrebného priemyslu a rozvoja tzv. terciárnej sféry (služieb, cest. bytov a pod.), na ktoré potrebujeme aj valutové zdroje, sa ani teraz nestiahuje z programu.

* * *

Sovietsky trh je pre náš spracovateľský priemysel tým najperspektívnejším odbytiskom. Na tento trh by chceli viac preniknúť aj iní, najmä mnohé talianske, nemecké, francúzske a japonské firmy, ktoré prostredníctvom rôznych priemyselných výstav, zriaďovaním svojich moskovských reprezentácií a poskytovaním výhodných ponúk hľadajú väčšie uplatnenie. Viacerí predstavitelia nášho priemyslu a obchodu už pociťujú, ako im táto konkurencia začína stúpať na päty. Preto sa aj oni snažia nijako nezaostávať v komerčnej aktivite a ponúkať sovietskym zákazníkom to najlepšie, čo vieme doma vyrobiť.

RUDOLF NITTMANN

PRAVDA, 26. októbra 1968, str. 3.

PRAVDA, 26. októbra 1968, str. 6. 5/322/XI

Čo rozumieme pod demokratizáciou?

Heslo „demokratizácia socializmu" nie je plodom januárového obratu. Vôľu „demokratizovať" deklaroval každý ucelenejší stranícky dokument od začiatku budovania socializmu v Československu. Ani v jednom predjanuárovom vyhlásení KSČS nenájdeme tézu, že naša demokracia sa už stala takou dokonalou a hlbokou, že by nezniesla ďalšie zdokonaľovanie a prehlbovanie. No januárový obrat v politike strany posunul toto heslo do kvalitatívne novej polohy. Do polohy, v ktorej sa idea socialistickej demokratizmu stala faktorom polarizácie síl nielen vnútri KSČS, ale aj v rámci svetového komunistického hnutia.

Čo rozumieme pod demokratizáciou? Všeobecne možno odpovedať: určité zmeny v politickom systéme. Pokiaľ heslo demokratizácie nie je holou frázou, nevyhnutne zahŕňa dve základné konštatovania: 1. Politický systém, ktorý podrobujeme demokratizácii, vyznačuje sa menšou mierou demokratičnosti ako systém, ktorý je cieľom demokratizačného procesu; 2. Každá demokratizácia obsahuje moment kritiky jestvujúceho, ako aj moment tvorby nového politického systému, prípadne jeho zložiek.

Otázka miery demokratizmu súvisí s otázkou modelov (foriem) politického usporiadania spoločnosti. Poznáme veľký počet modelov a ich modifikácií, ktoré možno zoradiť podľa toho, či sa približujú k pólu minima alebo maxima demokratičnosti.

Marxov teoretický prínos je v tom, že objasnil súvislosť medzi historickými typmi sociálno-ekonomických štruktúr a rôznymi politickými modelmi. Z jeho analýzy okrem iného vyplýva, že nejestvuje fatálny vzťah medzi určitým typom sociálno-ekonomickej štruktúry a takým či onakým politickým modelom. Napríklad otrokárska spoločnosť mala možnosť voľby medzi modelmi s nerovnakou mierou demokratičnosti, o to isté platí aj o iných triedne antagonistických štruktúrach — feudálnej a kapitalistickej.

Vzniká otázka, či sa toto pravidlo (zákonitosť) vzťahuje aj na socialistickú spoločnosť, alebo nie.

Nebolo by ťažké dokázať, že predjanuárová oficiálna ideológia v Československu neuznávala možnosť spojenia socializmu s iným ako demokratickým modelom politického systému. Vychádzalo sa zo zdanlivo marxistickej tézy, že socializmus ako najvyššie štádium vo vývine spoločnosti musí byť akosi automaticky organizovaný práve takýmto spôsobom. V skutočnosti tento historický fatalizmus bol iba karikatúrou marxizmu, ktorú Lenin príhodne nazval „ekonomizmom".

Keď už som pri Leninovi, uvediem jednu z jeho myšlienok, ktorá jasne polemizuje s takýmto fatalizmom a automatizmom. Myšlienka pochádza z roku 1916, z Leninovej state Výsledky diskusie o sebaurčení. Hoci sa stať orientuje na rozbor politického demokratizmu v špeciálnej oblasti národnostných vzťahov, záver má všeobecnú platnosť.

Lenin hovorí: „Za kapitalizmu nemožno odstrániť národnostný (a vôbec politický) útlak. Na to je nevyhnutné odstrániť triedy, t. j. zaviesť socializmus. Ale hoci sa socializmus zakladá na ekonomike, vôbec to neznamená, že sa na ňu redukuje. Na odstránenie národnostného útlaku je nevyhnutný základ — socialistická výroba, ale na tomto základe je nevyhnutná aj demokratická organizácia štátu, demokratická armáda atď. Proletariát, ktorý prebudúje kapitalizmus v socializmus, vytvára možnosť úplne odstrániť národnostný útlak; táto možnosť stane sa skutočnosťou »len«. — vtedy, ak sa dôsledne uplatní demokracia vo všetkých oblastiach až do určenia hraníc štátu podľa »sympatií« obyvateľstva, až do úplnej slobody odtrhnutia." (V. I. Lenin, O národnostnej a národnostno-koloniálnej otázke, Bratislava 1957, str. 294—295.)

Lenin uvažuje takto: Socializmus má svoju sociálno-ekonomickú základňu a má svoju politickú nadstavbu, svoju organizáciu štátu. Existencia socialistickej základne nevedie automaticky k vytvoreniu demokratického politického systému (je iba jeho predpokladom). Demokratický systém je iba možnosťou, ktorú treba uskutočniť. Z toho vyplýva, že jestvujú aj alternatívne neuskutočnené možnosti, alternatíva socialistickej základne, nad ktorou sa nadvíha nadstavba politickej demokracie.

V zovšeobecnenej podobe to teda znamená: Socializmus ako sociálnoekonomický systém sa môže (v závislosti od konkrétnych historických podmienok) spájať s rozličnými modelmi politickej nadstavby, lišiacimi sa mierou demokratizmu. V tejto súvislosti bude zaujímavé uviesť, že Marx pripúšťal dokonca alternatívu „despotického komunizmu" (Ekohomicko-filozofické rukopisy, Praha 1961, str. 92).

Dnes často počujeme hlasy, že idea demokratického socializmu je buržoáznym artiklom, ktorý k nám prepašovali nepriatelia socializmu. Teoretická úbohosť tejto tézy je zrejmá a svedčí o hrubej falzifikácii marxizmu.

Hoci Marx i Lenin pripúšťali možnosť spojenia socializmu aj s nedemokratickými alebo neúplne demokratickými politickými modelmi, ba vzhľadom na určité konkrétne historické podmienky pokladali takéto spojenie niekedy za nevyhnutné (prechodné obdobie od kapitalizmu k socializmu), v ich predstavách bola symbióza socializmu a úplnej demokracie perspektívnou nevyhnutnosťou, iba napĺňaním — a teda aj napĺňaním

– tejto perspektívy stáva sa socializmus neporaziteľným a imúnnym proti akýmkoľvek kontrarevolučným pokusom. Petrifikácia všetkých nedemokratických foriem nadstavby nad socialistickou základňou nie je prejavom sily a stability socializmu, ale naopak, stáva sa zdrojom akumulujúcich sa vnútorných protirečení a konfliktov, ktoré obsahujú hrozbu náhlych spoločenských výbuchov a otrasov. Predjanuárová situácia v Československu to plne potvrdila.

Po tomto rozbore môžeme našu odpoveď na otázku „Čo rozumieme pod demokratizáciou?" formulovať konkrétnejšie: Demokratizáciu je proces, v ktorom sa nahrádza nedemokratický model politickej nadstavby socializmu (jeho prvky) historicky vyšším, progresívnejším, demokratickým modelom (jeho prvkami).

K tomu treba pripojiť, že demokratizačný proces nie je automatický. Ako každý pokrok v dejinách, aj demokratický socializmus sa rodí v činoch a z činov. Je to revolučná práca, ktorá naráža na odpor stúpencov nedemokratickej formy vládnutia a musí tento odpor prekonávať a prekonať. Predstava, že vývoj politickej sústavy socializmu sa bude diať bez vnútorných protirečení, bez stretávania sa protikladných politických koncepcií a síl patrí do arzenálu idealistických utópií a je výrazom mechanistickej revízie materialistickej dialektiky.

Z poňatia demokratizácie ako vnútorne protirečivého procesu vyplýva, že treba odmietnuť predstavu o nezvratnosti vývojovej demokratizačnej línie. Hoci spojenie socializmu s úplnou demokraciou je perspektívnou nevyhnutnosťou, neznamená to ešte, že by v určitých ohraničených dejinných úsekoch alebo v určitých socialistických spoločnostiach nemohlo dochádzať k opačnému procesu, k dočasným regresom a ústupom od dosiahnutého stupňa demokratických práv a slobôd. Tento aspekt problému marxistická sociológia zatiaľ sotva zaznamenala, hoci naliehavosť jeho všestranného preskúmania a vysvetlenia je priam akútna.

Vzťah medzi socializmom s rozličnou mierou demokracie je vzťahom protikladných stránok, teda politickou konfrontáciou a politickým zápolením. Pravda, je to protirečenie vnútri socializmu, nie medzi socializmom a kapitalizmom. Na tento rozdiel treba čo najrozhodnejšie upozorniť, lebo v zápale boja medzi konzervatívnymi a progresívnymi socialistickými silami sa na to zabúda, či dokonca „zabúda".

Vývoj politickej situácie v Československu pred i po januári 1968 priniesol nemálo dokladov o tom, že najmä konzervatívne sily prejavujú mimoriadny sklon jednak sofisticky vydávať svoj odpor voči demokratickým snahám za prejav jedine socialistického postoja, jednak sklon hádzať svojich politických oponentov bez akýchkoľvek etických škrupúľ do jedného vreca s imperialistami, nepriateľskými agentmi a podobnou nelichotivou spoločnosťou. Možnosť takejto sofistiky je daná tým, že protirečenia vnútri socializmu sa zatiaľ skutočne musia riešiť v podmienkach, keď sa socializmus reálne nachádza v antagonistickom vzťahu s vonkajšími imperialistickými silami.

Problém demokratizácie socializmu sa nastoľuje na dvoch rozličných úrovniach: 1. vnútri jednotlivých socialistických spoločností; 2. vo vzájomných vzťahoch medzi týmito spoločnosťami.

V prvom prípade sa možnosť spojenia socializmu s rôznymi politickými modelmi či ich modifikáciami realizuje v časovom slede. U nás bol január predelom, ktorý otvoril cestu kritike predošlého byrokraticko-administratívneho systému politickej organizácie a pretvoreniu tohto systému na demokratických princípoch.

V období od januára do augusta boli sme svedkami polemík a stretnutí rozličných prúdov a tendencií v boji o reálnu tvárnosť budúceho systému. Išlo o to, či sa nový politický model bude približovať k minimu alebo maximu demokratičnosti. Pred 21. augustom sa jasne črtalo víťazstvo kompromisného stanoviska medzi dvoma krajnými pólmi: extrémne konzervatívnym a extrémne progresívnym. Teraz sa však na miskách vnútorných politických váh zjavil vonkajší faktor, ktorý tu síce pôsobil aj predtým, avšak nie v takej bezprostrednej a rukolapnej podobe.

Otázka demokratizácie v rovine súhrnu socialistických spoločností nadväzuje problém koexistencie a spolupráce politických systémov s nerovnakou mierou demokratizmu.

Po tom, čo sa socializmus stal svetovou socialistickou sústavou, skladajúcou sa z určitého počtu suverénnych štátov, začína byť čoraz jasnejšie, že jednotlivé krajiny nie sú schopné, vzhľadom na svoje historické sociálne a kultúrne zázemie, organizovať svoj politický život podľa jednotnej šablóny. Sme svedkami toho, čo by sme mohli nazvať tendenciou nerovnomerného vývoja demokracie v týchto krajinách. Táto tendencia má zrejme pôvod v zákone nerovnomerného vývoja kapitalizmu, ktorý formuloval Lenin.

Napokon Lenin túto tendenciu predvídal a upozorňoval na ňu. Hoci zdôvodnil možnosť víťazstva socializmu v ekonomicky i politicky zaostalej krajine, nepochyboval o tom, že ak socializmus zvíťazí vo vývinovo pokročilejšej spoločnosti, táto spoločnosť bude schopná omnoho rýchlejšie a prenikavejšie demonštrovať pred celým svetom prednosti socializmu pred kapitalizmom hlavne v oblasti ekonomiky, ale aj v nadstavbovej sfére.

Zdá sa, že sa táto tendencia zatiaľ nedocenila, ba podcenila, čo sa prejavuje v určitých homogenizačných tlakoch vyvíjaných jednotlivými systémami voči sebe navzájom. Ideologickou bázou týchto tlakov je systémový egocentrizmus, spočívajúci v tom, že každý osobitný socialistický systém má sklon vidieť v sebe absolútnu mieru toho, čo je v iných systémoch ešte socialistické a čo je už za touto hranicou. Tu kdesi treba hľadať príčinu napätia a odcudzenosti vo vzťahoch medzi jednotlivými socialistickými spoločnosťami.

Tieto veci nemožno zakryť ani mlčaním, ani pokrikom o kontrarevolučnom ohrození. Treba ich riešiť v duchu autenticky pochopeného proletárskeho internacionalizmu.

ROBERT ROŠKO,
vedúci pracovník Sociologického ústavu SAV

PRAVDA, 26. októbra 1968, str. 6.

PRÁCA, 22. októbra 1968, str. 2. 7/322/XI

V záujme prehĺbenia ideologickej práce

Študenti-komunisti samostatne

Bratislava (Práca) — Už v minulom školskom roku sa diskutovalo o osamostatnení komunistov-študentov na vysokých školách. Doterajšia organizačná štruktúra základných organizácií KSS na vysokých školách bolu nevyhovujúca. Združovanie profesorského zboru so študentami v jednej základnej organizácii neprospievalo študentskej aktivite. Preto sa v záujme prehĺbenia ideovo-politickej práce medzi študentami rozhodlo vytvoriť pri ÚV KSCS koordinačnú komisiu, ktorá má pomáhať vzniku študentských základných organizácií strany a koordinovať ich činnosť. Toto organizačné osamostatnenie neznamená separáciu od učiteľského aktívu. Má však podporiť iniciatívnosť študentov-komunistov pri riešení špecifických študentských záležitostí.

Novovzniklé organizácie sa budú pridržiavať platných stanov, plniť a rešpektovať uznesenia vyšších stranických orgánov. Študenti-komunisti môžu pôsobiť cez študentský parlament na študentské hnutie a pomáhať pri vytváraní novej ideovej platformy vo Zväze vysokoškolákov Slovenska.

Zatiaľ sa ustanovili len dve študentské ZO KSS, a to pri Vysokej škole ekonomickej a na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V načrtnutých zásadách práce sa kladie dôraz predovšetkým na ideologickú prácu fundovanú a živenú dobrou informovanosťou, na spätosť s vyššími stranickými orgánmi a na vzťah študentov k výboru základnej organizácie učiteľov na základe partnerstva pri vytváraní akčnej jednoty. Študentská základná organizácia má spolupracovať i s ROH, pôsobiť viac ako doteraz na vedeckú radu, na študentské hnutie iniciatívnou prácou a rozvíjaním pojanuárovej politiky.

Jediným konkrétnym bodom je zatiaľ vytvorenie diskusného klubu pre študentov, ktorého „služby" budú môcť využiť i študenti-nestraníci. Formou besied s prominentnými predstaviteľmi nášho politického, kultúrneho, hospodárskeho a vedeckého života sa má prehĺbiť informovanosť študentstva a tým i jeho politický rast.

J. Gembický

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 7. septembra 1968, str. 5.

Ozvala sa ďalšia stanica — „Hlas dělnického lidu"

Soudruhové, bratříci a sestery! Pracujícý!

Poslouchejte nas, jelikož my nemáme možnost naslouchati vam. Povězte o našem hlasu, kteří je silným hlasem do srdéček a srdec, že jsme take proti dogmatistikovi Novotnemu, ktery vas deset jahr tlačil a nedal vam svobodně dychnout. Jsme a budem však též i vždycky proti všem, kteří neda dychnouti jiným soudruhům a vypovědět jim celý pravdu přes ústa. Pravda — to nený jen kategori na filosofii, pravda to jsou vaše šaty v odevnýku, to jsou kurunočky do jedný ruky, to je usmata tvařička vašeho synečka, který se vrátý ze školy a zeptá se: mámo, máš větší krajánek chleba? A ty revizioniste, který tak mluví o liberalisaci, by nechtít, aby ta vaše dcerenka měla krajíc na máslu, ale na suchu. Ony si myslela, že vas a nas mohou hloupnout.

Každy svobodny internacionalist ale tobře vědit, kde je jeho město; ne hoře na korytech, ale tam, kde se dolovala a kula štěstěna.

Ha, ha, panove spisovatelove, kteří jste se zradili za těžký tolar a posilate svuj pokazený hlas přes nelegálný éter, naš lít který důvěřuje naši radiove stanicy vas odmítne a svrhne do mazlaveho bachna. Tak se každý čestný Čech a Slovák odmítává od každýho, kto je v této krásná země doma.

A my jsme a budem. A nikdy nebudem proti darcům chleba, čili našim chlebodárcům.

Poslouchejte jen nas a řekněte něco o nas i jašim sousedám. Nejsme cizím hlasem, ale hlas tělnického lidu. Včera jsme byla Září, přetejčírem Fltaw, zítra se vám opät ozvem, abyjste mohli naslouchat a poučovat se.

Zaznamenal: Anton LOMA

PRÁCA, 24. októbra 1968, str. 1.

8/322/XI

Vyššia právomoc základných organizácií ROH

Zmeny v Zákonníku práce

P r a h a (Práca) — Keď sa v parlamente schvaľoval Zákonník práce, uvažovalo sa s tým, že po trojročnej platnosti bude potrebná jeho novelizácia. Vynútili si ju zmeny v národnom hospodárstve a nový model riadenia. O niektorých pripravovaných zmenách Zákonníka práce hovoril včera na tlačovej besede vedúci pracovnoprávneho oddelenia URO dr. A. Urbanec. Nemožno očakávať, že novelizácia nadobudne platnosť už od 1. januára 1969. Po pripomienkovom konaní dostane sa do parlamentných výborov a pléna NZ pravdepodobne až v druhej polovici budúceho roku. Pôjde o to, aby sa požiadavky a pripomienky odborov dostali do textu novelizácie, ktorú bude predkladať Ministerstvo práce a sociálnych vecí. V novelizácii sa majú obsiahnuť aj skutočnosti, vyplývajúce z federalizačného usporiadania štátu.

Z oblastí, ktorá je najbližšom odborovému životu, pôjde napríklad o zásadnejšie zmeny v postavení a právomoci závodných výborov ROH pri prijímaní odborných pracovných síl i na rozdielnom úseku. Základná organizácia podľa toho bude mať právo rozhodovať o prijatí povedzme technických administratívnych pracovníkov. V druhom prípade bude mať oproti dnešnému stavu ešte právnomoc zasahovať pri priznávaní kvalifikačných tried, individuálnych odmien, prémií a pod.

Má sa zvýšiť tiež ochrana odborárskych funkcionárov, aby tam, kde im základná organizácia ako primárny orgán nemôže zaručiť prijateľné riešenie, napríklad pri preložení na iné pracovisko atď., mal funkcionár možnosť odvolať sa na vyššiu odborovú inštanciu. V pracovných sporoch má sa dodržiavať zásada súdneho rozhodnutia, no ráta sa s utvorením zmierčieho orgánu, na ktorý sa môže ale nemusí pracovník v spornej otázke obrátiť. Pracovná výpoveď má sa v zásade riešiť tak, aby kľúčovek mohol rozviazať pracovný pomer aj bez udania dôvodu v určenej lehote od jedného do troch mesiacov.

Do dovoleniek sa bude zarátávať každý pracovný pomer v akomkoľvek zamestnaní, nastúpenom už od 18. roku veku.

Tlak na odstraňovanie zbytočných nadčasov má sa predbežne riešiť tak, že sa zvýšia príplatky za takúto prácu. Ak by teda závod nadčasy, ako naraz dosiaľ, fedroval zbytočnú nadčasovú prácu, prejavilo by sa mu to na finančnom úbytku celkových hospodárskych ziskov. Ráta sa aj s tým, že zamestnaní rodičia dostanú platené deň na svadbu svojich detí atď. Celkove sa dosiaľ tiež z ostatných oblastí zhrnulo vyše 30 námetov na novelizáciu Zákonníka práce. (oč)

PRÁCA, 24. októbra 1968, str. 1.

Cesta k dorozumeniu

Keď sa Władysław Gomułka pred nedávnom v Katoviciach vyslovil za dialóg medzi našimi komunistickými stranami, ponúkla sa tu možnosť vyjasniť si rôzne názory na tie isté veci. Nijako nemožno poprieť, že aj z našej strany bola určitá netrpezlivosť mať tak urobiť verejne, na stránkach novín alebo v iných masovo-komunikačných prostriedkoch. Pasívne registrovanie názorov na jednej strane a nie vždy korektné popisovanie vecí na strane druhej nemôže predsa viesť k vzájomnému vyjasneniu si stanovísk a pojmov a už vonkoncom nie k dosiahnutiu zhodných myšlienok alebo činov. Sám Gomułka to formuloval tak, že „ťažko možno dôjsť k normalizácii, ak v rôznych dôležitých záležitostiach máme iné stanovisko ako KSČS. Také sporné záležitosti musia byť predmetom medzistranickej v e r e j n e j diskusie".

Do úzkej súvislosti s týmto vyhlásením treba zaradiť včera uverejnené komuniké zo zasadnutia Predsedníctva ÚV KSČS, ktoré o. i. konštatovalo, že „národne a internacionálne záujmy našej strany si vyžadujú našu aktívnu účasť pri vyjasňovaní základných politických problémov svetového komunistického hnutia".

Neostáva možno len uvítať tieto tendencie. Znamenajú krok vpred pre obapolné triezve, realistické a pravdivé posudzovanie situácie a v konečnom dôsledku záhezpeku, že konanie jedných nepokodí druhého, ale naopak, umožní nájsť východisko na prospech všetkých strán zúčastnených na takomto dialógu.

Pravda, tu nejde len o nás a o päť krajín Varšavského paktu. Volanie po otvorenom dialógu má svoj oveľa širší dosah vo vzťahoch komunistických strán vo svete vôbec. O kontakty tohto druhu sa usilnje už dávnejšie KS Talianska a Rakúska a teraz ich ide realizovať veľmi konkrétne Francúzska komunistická strana. Od budúceho pondelka za týždeň očakávajú reprezentatívnu delegáciu tejto jednej z najväčších komunistických strán západnej hemisféry v Moskve. Bude to pre jednu i druhú stranu prvá príležitosť po 21. auguste vymeniť si názory. A bude to skúšobný kameň pre obnovenie dialógov tohto druhu aj s ďalšími stranami, významný tiež preto, že môže znamenať podstatný pokrok v konkretizácii konferencie komunistických strán, pripravovanej pôvodne na tento rok v Budapešti. Je tu nádej, že sa zvýši reálnosť usporiadania takejto svetovej konferencie na budúci rok i výhľad na normalizáciu vzťahov medzi niektorými komunistickými stranami, narušených augustovými udalosťami v Československu.

Staré rímske porekadlo hovorilo Clara pacta — boni amici. Dorozumenie je naozaj nemysliteľné bez jasných, jednoznačných dohovorov a im predchádzajúcich — rozhovorov.

VLADO PALOVIČ

ROĽNÍCKE NOVINY, 19. októbra 1968, str. 4.

9/322/XI

ZO ZASADNUTIA SNR PRE KULTÚRU A INFORMÁCIE

Významné opatrenia

Ako sme už oznámili, tento týždeň zasadala Komisia SNR pre kultúru a informácie pod vedením jej predsedu — poverenika doc. Štefana Brenčiča. Komisia prediskutovala a schválila niekoľko závažných návrhov, ktoré budú mať nesporne veľký dosah pre rozvoj slovenskej kultúry, ochranu pamiatok a prírody.

Hlavným bodom celého programu bol návrh na pôsobnosť a zásady organizácie Ministerstva kultúry Slovenska v podmienkach federatívneho usporiadania ČSSR. Teda vytvoriť nový model koncepcie usporiadania oblasti kultúry v nových podmienkach, ktoré budú po uzákonení federácie. Tento návrh predniesol v hrubých črtách námestník poverenika Ing. Ján Bajla. Výsledky spoločného rokovania Ministerstva kultúry a informácií s Povereníctvom Slovenskej národnej rady pre kultúru a informácie o príprave federatívneho usporiadania ústredných orgánov českej a slovenskej kultúry len potvrdili, že česká a slovenská kultúra sú dve svojbytné národné kultúry. Svojbytnosť a samospráva kultúry sa musia premietnuť do organizačnej štruktúry výstavby celej oblasti kultúry v obidvoch národno-politických oblastiach federálneho Československa budú pôsobiť ministerstvá kultúry. V ústave federálnych orgánov sa nezriadi federálne ministerstvo kultúry, ani iný centrálny orgán. Otázky kultúry spadajú do výlučnej kompetencie národných orgánov. Pôsobnosť budúcich národných ministerstiev zahrňuje napr. oblasť umenia, osvety, knihovníctva, múzeí, pamiatok a ochrany prírody. Televízia, rozhlas a film majú tvoriť organickú súčasť odvetvia kultúry (autonómnou súčasťou je tiež oblasť cirkevných vecí) s výnimkou informácií. Usporiadanie ústredných orgánov kultúry má vychádzať zásadne z integrácie jednotlivých odvetví s umeleckými zväzmi, masovými a spoločenskými organizáciami.

K tomuto návrhu sa vyslovilo najviac diskutujúcich. Mnohé konštruktívne pripomienky majú doplniť definitívne vypracovanie tohto návrhu. Poverenik doc. Štefan Brenčič pripomenul, že tento bod sa nepredkladá ako uzavretá formula, ale ako problém, ktorý treba dnes i v budúcnosti vážne prediskutovať.

Jednohlasne boli prijaté návrhy na vyhlásenie jaskýň za chránené prírodné výtvory na Slovensku (Bystrianska, Harmanecká, Važecká a jaskyňa Driny), zriadenie chránenej študijnej plochy „Podvihorlatská vodná nádrž — Šírava". Povereníctvo, vychádzajúc z pokrokových tradícií nášho múzejníctva, jeho poslania a cieľov našej spoločnosti, navrhol v záujme spoločenského vyzdvihnutia tejto oblasti kultúry zriadiť cenu Povereníctva SNR pre kultúru a informácie. Vzhľadom na náročný charakter ceny, má táto niesť meno Andreja Kmeťa, významného slovenského archeológa, národopisca a botanika, zakladateľa Slovenského národného múzea a jeho predsedu MSS, ktorého práca a životné dielo zaujíma jedno z najvýznamnejších miest v našich kultúrnych a národných dejinách v predprevratovom období.

Komisia prijala s veľkým súhlasom aj ďalší predložený návrh, ktorý sa týka zvlášť pálčivého problému ochrany historických pamiatok. Vyhlásenie vybratej skupiny drevených kostolíkov na východnom Slovensku za národnú kultúrnu pamiatku je o to naliehavejšie, že ide o skupinu vybratých, architektonicky a umelecko-historicky najvýznamnejších objektov.

Krivé).

Záverom môžeme teda s potešením konštatovať, že Komisia SNR pre kultúru a informácie riešila a prijala návrhy, ktoré patria medzi najdôležitejšie opatrenia pre zachovanie odkazov minulosti, prírodných krás a vývin novej slovenskej kultúry.

LUDO PETRÁNSKY

VEČERNÍK, 23. októbra 1968, str. 1.

Frakcia v komunistickej strane?

V POSLEDNOM ČASE sa na niektorých miestach našej republiky schádzajú skupiny členov komunistickej strany, ktorí v rozpore s platnou politickou líniou strany vyvíjajú aktivitu, namierenú proti terajšiemu vedeniu KSČS. Hací nejde o početné silné kádre, v súčasnej zložitej vnútropolitickej situácii ich úsilie neprospieva zámerom československých predákov o dôsledné uplatňovanie tzv. moskovského protokolu. Tento fakt je teraz o to závažnejší, že v nadchádzajúcich dňoch má byť plenárne zasadnutie Ústredného výboru KSČS, kde zaisto pri hodnotení predaugustového politického vývoja u nás dôjde k stretnutiu niektorých protichodných názorov na príčiny augustových udalostí i ich zodpovednosť za tento vývoj.

Medzi najaktívnejších reprezentantov tohto prúdu v KSČS patria niektorí prominentní politici z čias Antonína Novotného v hlavnom meste republiky. Je azda charakteristické, že na ich čele figurujú také mená, ako napríklad bývalý kandidát Predsedníctva ÚV KSČS a vedúci ČKD Antonín Kapek, exminister Karol Mestek a ďalší stúpenci predchádzajúceho prezidenta. Títo ľudia sa schádzajú, organizujú zhromaždenia a iné akcie, kde vyjadrujú svoje názory na súčasnú situáciu. Kritizujú Predsedníctvo ÚV KSČS, že nerešpektuje stanovy strany, ale sami pritom porušujú ustanovenie stanov o zákaze frakčnej činnosti. Ohovárajú vedúcich činiteľov komunistickej strany a všemožne by chceli dosiahnuť odchod z vedúcich postov tých funkcionárov KSČS, ktorí si tohto roku získali autoritu u drvivej väčšiny komunistov i ostatných občanov tejto republiky.

OSOBITNE SA TREBA ZMIENIŤ o ich názoroch na federalizáciu nášho štátu. Túto otázku môžeme totiž považovať za jeden zo skúšobných kameňov úprimnosti každého politika, ktorý o sebe tvrdí, že nechce návrat k predjanuárovým pomerom. Frakcionári síce slovami sa hlásia k myšlienke rovnoprávnosti Čechov a Slovákov, ale súčasne v súvislosti s federáciou hovoria o nebezpečenstve byrokracie, rozbíjaní jednotného štátu a podobne. Tieto slová o byrokracii pochopiteľne úprimne a úst tých, čo po roky byrokraciu u nás podporovali a chránili zákonmi. Sú skôr dymovou clonou názorom, ktoré si v súčasnosti nemôžu dovoliť hlásať otvorene, pretože mnohé názory majú veľmi blízko k Novotného centralistickému režimu pred januárom.

Títo frakcionári sa považujú za jediných priateľov Sovietskeho zväzu v Československu. Zabúdajú však, že i napriek frázistickým vyhláseniam o priateľstve so Sovietskym zväzom vyznievajú ich činnosť práve opačne.

IGOR CIBULA

ROĽNÍCKE NOVINY, 25. októbra 1968, str. 1.

10/322/XI

Dňa dní schválil Národné zhromaždenie ČSSR ústavný zákon o československej federácii. Bude to najvýznamnejší akt v novodobých dejinách našich bratských národov, ktoré sa dobrovoľne rozhodli žiť ako rovný s rovným v jednotnej federatívnej socialistickej republike. Završí sa tým spravodlivý a oprávnený zápas nášho národa o jeho spoločenské, hospodárske, kultúrne i sociálne bytie ako moderného socialistického národa. Raz navždy a definitívne skoncuje sa s výplodom buržoáznej ideológie o československom národe, ktorý nebol ničím iným, ako mocenským nástrojom v nedávnej minulosti na zaznávanie slovenského národa a podriaďovanie ho vládnúcej skupine, grupujúcej sa predovšetkým z českého národa. Idea československého národa bola jednou z najstarších a veľmi škodlivo pôsobiacich deformácií vo vzájomných vzťahoch Čechov a Slovákov. Vytvárala veľké a dlhodobé napätie, odďaľujúce riešenia najvlastnejších národných i spoločenských záujmov dvoch najbližších slovanských národov v ich spoločnom žití. Bola nositeľom veľa nešvárov a nemálo politických roztržiek.

Spomínam to len preto, aby sme si ešte lepšie a hlboko uvedomili význam toho úsilia, ktoré bolo treba vynaložiť na nové, federatívne štátoprávne usporiadanie ČSSR. Päťdesiate výročie vzniku ČSR stane sa tak nielen významným, jubilujúcim medzníkom československej štátnosti, ale rovnako aj novým historickým predelom v postavení Čechov a Slovákov v našom socialistickom spoločenstve. Ústavný zákon o československej federácii a jeho realizáciu treba chápať ako spoločné víťazstvo oboch našich národov a nie ako víťazstvo Slovákov nad Čechmi. Veď chceme a budeme žiť spoločne, na základe vzájomného uznávania a dôsledného rešpektovania sa, aby už nikdy a nikto nemohol zneužívať naše národné cítenie, národnú svojbytnosť a túžby po sebarealizácii len preto, že sme sa sami medzi sebou navzájom nerešpektovali a v praktickom živote neuplatňovali to, čo vzniklo a je dané našim vlastným historickým vývojom. Konečne skoncujeme aj s takými podmienkami, aby sme sa už nikdy v budúcnosti navzájom nemohli upodozrievať, že jeden na druhého dopláca. Začneme od gruntu po novom riešiť a realizovať naše spoločné veci. Na základe toho našou povinnosťou je pestovať doopravdy to, čo nás spája v súčasnom napätom a rozdelenom svete.

V záujme historickej pravdy treba pripomenúť, že my, Slovúci, sme sa od vzniku ČSR nikdy neusilovali o odtrhnutie od Čechov, ale len o svoje práva v rámci jednotnej štátnosti. Práve preto sme aj na naše Slovenské národné povstanie z 1944. roku tak hrdí, že ono ako prvé na území oslobodenom od nemeckých fašistických okupantov formulovalo požiadavku obnovenia ČSR a jej budovanie na nových, spravodlivých základoch pre oba naše národy. Aj vtedy sme nič iné nechceli, len rovnoprávnosť a uznanie našej svojbytnosti, ktorá nám bola neprávom upieraná. Nuž a to nám predsa nikto nemôže, ba ani nemá právo vytýkať, či zazlievať. Vo federatívnom štátoprávnom usporiadaní vidíme a bezo zvyšku predpokladáme, že ich budeme mať, že si svoje veci budeme spravovať a rovnoprávne sa podieľať na spoločných československých veciach a záujmoch. Vychádzame z presvedčenia, že naše bratské spolunažívanie je reálne a perspektívne len za takých podmienok, že miera slobody a jej užívanie bude rovnaká tak pre Čechov, ako aj Slovákov. Každý, kto si to inak predstavuje, alebo želá, či chce alebo nechce, stojí na platforme nacionalizmu, privilegovaného egoizmu, ba nacionálnej nadradenosti. My s hlbokým presvedčením a pocitom veľkej zodpovednosti voči českému národu a voči sebe samým sme za československú federáciu nášho socialistického štátu. Robíme ju spoločne, pre seba a budúce pokolenia, aby aj oni boli hrdé na činnosť a múdru prezieravosť svojich otcov.

Československo je už vo svete dobre známe, ako krajina s veľkými demokratickými tradíciami, bohatou a veľkou kultúrou, s nemalými sociálnymi vymoženosťami. Na tom majú podiel iste oba naše národy. Schválením ústavného zákona o federácii to tiež pred celým svetom uznáme a spravodlivo potvrdíme. Naši krajania v zahraničí to iste vrele uvítajú a plne odobria. Pripomeňme si, že oni vynaložili nemálo úsilia na to, najmä pred prvou svetovou vojnou, aby ich rodná vlasť bola domovom slobody, demokracie a sociálnej spravodlivosti i rovnoprávnosti pre každého roduverného Čecha a Slováka.

Znova si pripomeňme pred nastávajúcimi slávnymi dňami, že v histórii sme zažili viac ako dosť príkoria a zla a úspešne sme ho prekonávali vtedy, keď sme sa jeden druhému neodcudzili. Naše úsilie bolo korunované úspechmi vždy vtedy, keď sme išli cestou, ktorá nás viedla k vzájomnému porozumeniu, spolužitiu a k vzájomnej slobode. To bolo a je naša najkrajšia črta, bratská vlastnosť a ľudská humánnosť. Strážme si ju ako náš najcennejší poklad. Federatívnym usporiadaním nášho spolužitia vytvárame všetky potrebné podmienky na to, aby sme tento náš poklad ešte viac obohatili pre dobro našich rovnoprávnych národov, pre rozkvet našej spoločnej československej socialistickej vlasti.

Dr. Ondrej MAGNA

Náš rozhovor s náčelníkom kádrového odboru kpt. ZNB G. Gromom

NA PEVNÝCH POSTOCH

Členovia VB preukázali neraz zdatnosť pri výkone služby, vernosť strane a nášmu ľudu. V ťažkých dňoch stáli pevne po boku s nami, ktorí máme radi našu republiku a našich predstaviteľov. Náš redaktor navštívil náčelníka kádrového odboru kapitána ZNB Gustáva GROMA a požiadal ho o odpoveď na niektoré aktuálne otázky.

Povedzte, prosím, súdruh náčelník, ako sa príslušníci ZNB pričiňujú o konsolidáciu vnútorných pomerov.

— Jednou zo základných úloh socialistického štátu je náležité zabezpečenie pokoja, poriadku a bezpečnosti osôb a majetku. Nedávne udalosti v našej vlasti len zvýšili nároky v tejto oblasti, pretože sa stali jedným z limitujúcich činiteľov pre riešenie súčasných problémov a s tým spojenej normalizácie pomerov v našom štáte a života jeho občanov. Zabezpečenie pokoja a poriadku, ako aj bezpečnosti osôb a majetku spadá prevažne do pracovnej náplne pracovníkov VB. Z hľadiska plnenia týchto úloh príslušníci VB — i bezpečnosti vôbec — vyvinuli maximálne úsilie najmä v kritických augustových dňoch. Vyvíjajú ho i naďalej a to aj napriek tomu, že pre ich plné zabezpečovanie nebolo a ani dnes ešte nie je dostatok pracovníkov. Tento nedostatok sa nahradzoval a nahradzuje zvýšenou obetavosťou v službe, v spolupráci s PV VB a s armádou a v prvých dňoch po 21. auguste i za pomoci príslušníkov ľudových milícií. Popri doterajších úlohách vyvstala pre pracovníkov VB z hľadiska plnenia moskovských dohôd aj úloha prevziať ochranu dôležitých objektov. Všetky tieto úlohy si vyžadovali a vyžadujú maximálnu obetavosť, disciplínu a vysokú pracovnú morálku. Príslušníci bezpečnosti sú si však vedomí, že sú povolaní, aby chránili záujmy pracujúceho ľudu a socialistického štátu.

Mnoho príslušníkov popri svojom povolaní vykonáva aj čestné funkcie v národných výboroch — ako poslanci, členovia komisií a aktivisti, najmä na vidieku.

— Máte pravdu. Príslušníci bezpečnosti sú aktívne činní vo verejnom a politickom živote. Veď len vo funkciách poslancov národných výborov ich pracuje v Západoslovenskom kraji 105. Ďalšie desiatky, ba stovky pracujú v rôznych komisiách ako aktivisti, funkcionári strany, spoločenských organizácií a orgánov, najmä na dedinách. A že svoje úlohy ako dobrovoľní funkcionári a aktivisti plnia zodpovedne, o tom svedčí viacero ďakovných uznaní.

HLAVNÉ POSLANIE VB: OCHRANA ZDRAVIA, BEZPEČNOSTI A MAJETKU SPOLUOBČANOV ◎ PRÍSLUŠNÍCI VB NESKLAMALI ◎ 105 POSLANCOV NÁRODNÝCH VÝBOROV Z PRÍSLUŠNÍKOV V ZÁPADOSLOVENSKOM KRAJI ◎ PODMIENKY PRE VSTUP DO ZNB ◎ APEL NA OBČANOV

Z dedín a okresov sú mnohé požiadavky na zvýšenie počtu príslušníkov. Ako sa vám darí získavať mladých ľudí pre túto zodpovednú prácu a aké sú podmienky pre prijímanie do ZNB?

— Požiadavka na zvýšené stavy príslušníkov VB je veľká. Nielen zo strany národných výborov, ale aj z vlastných radov. Úloh je mnoho, najmä keď trestná činnosť a prípady narušovania verejného poriadku narastajú. Stavy príslušníkov na úseku hliadkovej a vyhľadávacej služby oslávili v posledných rokoch nezmenené. Sú nižšie ako v roku 1945. Pravda, to nieslo a nesie so sebou zvýšenú náročnosť na prácu každého jednotlivca. Príslušníci nielenže nepoľavili, ale naopak zintenzívnili svoju prácu. A to aj v období, keď príťažlivosť tejto profesie klesala. Treba vidieť, že práca príslušníka VB prebieha väčšinou pod priamou kontrolou verejnosti, často v konfliktných situáciách a pri mnohých negatívnych vplyvoch. Na zníženie popularity VB mala vplyv i neadresná a všeobecná kritika za nezákonné činy niektorých príslušníkov z päťdesiatych rokov. Tieto okolnosti bezpochyby ovplyvnili záujem o službu v bezpečnosti. V poslednom období sa situácia v tomto smere zlepšuje. Značne k tomu prispel postoj príslušníkov v augustových dňoch.

Pri získavaní ľudí do bezpečnosti, sa, zrejme, každý zaujíma, ako bude jeho práca honorovaná, aké peňažné a materiálne nároky má príslušník po nástupení a aké môže získať postupom času?

— Príslušníkom ZNB sa môže stať každý štátny občan našej republiky, oddaný socialistickému zriadeniu, ktorý má dobré osobné a charakterové vlastnosti, a mravne je bezúhonný. Musí mať ukončené základné vzdelanie, najmenej v rozsahu ZDŠ a ovládať v potrebnom rozsahu slovenský alebo český jazyk a v oblastiach s národnostnými menšinami primerane aj menšinový jazyk. Uchádzač musí byť fyzicky a psychicky spôsobilý pre výkon služby, musí mať ukončenú základnú vojenskú službu a nesmie byť starší ako 30 rokov. Pokiaľ ide o uchádzačov s maturitným a vysokoškolským vzdelaním, toto sa zohľadňuje pri priznávaní hodností. Vyšší vek než 30 rokov je prípustný u osvedčených funkcionárov politického a verejného života, absolventov odborných a vysokých škôl s dlhoročnou praxou vo svojom odbore, výskumných a iných vysokokvalifikovaných pracovníkov.

Každý uchádzač chce poznať nielen svoje materiálne zabezpečenie, ale veľa z nich chce

pracovať len v blízkosti svojho bydliska, prípadne na takom útvare, kde sa vykonáva služba v civilnom odeve. Treba povedať, že všetkým nemožno vyhovieť. Z rôznych dôvodov nemožno mladých uchádzačov zaradovať do výkonu služby v blízkosti ich bydliska, ani do služby v civilnom odeve. To však neznamená, že táto perspektíva pred mladými príslušníkmi nie je. Záleží to však od ich schopností, ako i od voľných miest pre výkon služby v civilnom odeve. V zásade však novoprijatých príslušníkov zaraďujeme do výkonu služby v Bratislave a v súčasnom období aj v okresoch Nové Zámky a Komárno.

Pokiaľ ide o platové podmienky, nástupný plat hliadkového príslušníka základnej hodnosti je 1 800 korún. Tento plat v rôznom funkčnom zaradení je rôzny a jeho úprava závisí od dĺžky služby, výsledkov práce, plnenia kvalifikačných požiadaviek a funkčného zaradenia. Pravda, k týmto príjmom prináleží aj hodnota naturálneho vystrojenia, prípadne iné náležitosti, ktoré vyplývajú zo služby v ozbrojených zložkách.

O čo odkazujete našim občanom?

— Chcel by som rád, keby si naši občania denne-denne uvedomovali, že práca príslušníka bezpečnosti je veľmi náročná, riziková, ale pritom nanajvýš čestná. Aby nás chápali, že pracujeme v ich prospech, v prospech našej socialistickej vlasti. Aby nám pomáhali a podporovali nás. Najmä mladí ľudia aby cítili potrebu stať sa ochrancami najvyšších ľudských hodnôt, ako je ochrana života a zdravia občanov, ochrana spoločenského a osobného majetku, ochrana socialistického spoločenského zriadenia udržiavanie verejného poriadku. Nenamietame, aby občania boli voči našej práci kritickí. Chceme len, aby nás posudzovali seriózne, s pocitom pochopenia pre nás a aby za chyby, viny a nedostatky jednotlivca neodsudzovali a neposudzovali prácu celej bezpečnosti.

Otázky položil: Viliam VITTEK

ROĽNÍCKE NOVINY, 26. októbra 1968, str. 4.

ROĽNÍCKE NOVINY, 24. októbra 1968, str. 5.

Pre čo tedy?

Každú chvíľu prenikne na verejnosť správa, že sa tam a tam zišla skupinka ľudí, ktorá nezávisle na stanovisku straníckych orgánov hodnotila pojanuárový vývoj a zaujala stanovisko k budúcim dňom.

Z týchto, hoci aj malých a niekedy až miniatúrnych rokovaní by človek nemusel mať ťažkú hlavu, keby, ako vychádza najavo, sa tam nehovorilo hlasom päťdesiatych rokov.

Nemám nič proti rozdielnosti názorov, ak je snaha o konštruktívne riešenie problémov demokratickými cestami a spôsobmi. Nenamietam ani, ak určitá časť ľudí hodnotí pojanuárový vývoj tak a druhá zasa ináč. Každý človek má svoju hlavu na to, aby ňou myslel a nie aby na nej sedel.

Ale zaujímajú ma určité pochybnosti nad tým, čo sa na niektorých zhromaždeniach hovorí a tiež, kto tak hovorí.

Počul som na vlastné uši, že situácia v minulých mesiacoch bola u nás celkom kontrarevolučná a že chýbala (v inej verzii dokonca nechýbala) iba iskierka, aby sme u nás mali druhé Maďarsko s povešanými a umučenými komunistami.

Dokument, prijatý v Moskve, ani ďalší, o podmienkach dočasného pobytu sovietskych vojsk u nás, nič také nehovorí a signatári týchto dokumentov by o tom predovšetkým mohli niečo vedieť.

Strana k otázkam nášho pojanuárového vývoja vyslovila v najbližších dňoch svoje stanovisko, ktoré už naznačila tým, že sa diferencovala od extrémnych hlasov zľava aj sprava.

Podivné, ale možno aj logické je, že komentátori, ktorí majú výhrady voči Dubčekovmu stranickému vedeniu, sú ľudia, ktorí v minulosti politicky aj pracovne skrachovali.

Táto skupina, kedysi sformovaná okolo Novotného a Novotným udržiavaná vo funkciách, bola ako je známe, na jar tohto roku postavená pred realitu odchodu z funkcií, v ktorých skĺamala, alebo na ktoré nestačila.

Kto bol starší išiel do dôchodku (veľmi slušného), pre iných sa hľadali miesta a než sa našli, odchádzajúcich dobre hospodársky zabezpečili — čo považujem za správne. Treba povedať pravdu, že hľadanie miest bolo veľmi ťažké, že mnohé závody sa bránili ich prijať.

Nebudem menovať; pretože nejde ani tak o mená, ako o činy. Pravda je, že sa dnes v určitom počte začína grupovať skupina politicky a hospodársky prepadnutých osôb. Nehovoria síce, že sú proti „januáru", ale nesúhlasia prakticky s ničím pozitívnym, čo „január" priniesol.

Nie je ich, našťastie, veľa, ale sú. Snažia sa ovplyvniť mocenský aparát a naháňať strach. Ľudia mali dosť príležitostí poznať ich pri činoch v uplynulých rokoch, majú o nich svoje názory a sú ako tvorcovia novotnovského systému nežiadúci.

Preto sa doposiaľ ani jeden z tých, kto sa usiluje o svoje znovunastolenie, neobjavil pred verejnosťou v továrňach, podnikoch alebo v JRD. A neobjaví sa. Pretože sa vždy báli ľudí. A preto robili i kabinetnú a nekontrolovateľnú politiku. Dnes sa schádzajú, debatujú, rokujú a pôsobia proti jednote strany.

Karel HÁJEK

Rozhovor s náčelníkom správy VB v Bratislave pplk. P. Grlickým

Bezpečnosť našich dní

POLÍCIA STARNE ○ PROBLÉMY FEDERALIZÁCIE ○ OTÁZKY TAKMER INTÍMNE ○ AKO S VÄZENSTVOM? ○ KRIMINALISTICKÁ VEDA A SLOVENSKO ○ BUDEME ČLENMI INTERPOLU? ○ ABSOLÚTNY TREST OČAMI BEZPEČNOSTI

○ My v Smene poznáme názory mladých ľudí. V listoch vyjadrujú okrem iného neobyčajný obdiv a uznanie príslušníkom ZNB. Je to tak trocha neobvyklé, že policajný aparát má sympatie mládeže, však?

— Je to pravda a nás tento záujem mladých ľudí a verejnosti vôbec naozaj teší. Vieme, že tento záujem a uznanie je odrazom postoja verejnej bezpečnosti v kritických augustových dňoch. Budeme sa snažiť získanú dôveru udržať si aj naďalej. Je však známe a vyplýva to aj z náplne našej práce, že verejná bezpečnosť musí plniť aj niektoré menej populárne úlohy. Treba, aby sa dodržiali zákony a poriadok v našom štáte. Ako viete z vyhlásenia našich čelných predstaviteľov, ZNB bude zasahovať len pri porušení našich platných zákonov a ostatných právnych noriem.

○ V tej súvislosti mi zišlo na um, že už dlhšie sa hovorí o určitých starostiach so zložením a kvalifikačnou úrovňou bezpečnostného zboru. Ako ich riešite a čo pripravujete na ich zlepšenie.

— Pokiaľ ide o skladbu VB — mám na mysli vekové zloženie — je pravda, že nie je najpriaznivejšie. Prevažné väčšina príslušníkov VB sú ľudia stredného a staršieho veku. Každý rok väčší počet odchádza do dôchodku. Ak mám hovoriť o mladých príslušníkoch bezpečnosti, možno o nich zo služobného hľadiska hovoriť len dobre. Absolútna väčšina z nich vykonáva službu svedomite a iniciatívne. A my máme plné pochopenie pre ich záujmy. Je pravda, že veľa z nich nemá úplné odborné vzdelanie. Musím však povedať, že vyše polovica má stredoškolské vzdelanie s maturitou a každý nástupnú školu MV. Ich ďalší odborný a všeobecno-vzdelávací rast zabezpečujeme jednak prostredníctvom škôl MV, povolením štúdia popri zamestnaní na všeobecnovzdelávacích školách, na školách vysokých a v jazykových kurzoch.

○ Pojanuárový vývin teraz prehodnocujeme zo všetkých strán. Aký bol, napríklad, trend kriminality v tomto období, ak ho porovnáme s predošlými rokmi.

— Vývinová tendencia vo všeobecnej kriminalite sa už niekoľko rokov prejavuje rastom. Vzhľadom na minulé roky predpokladali sme jej rast aj v tomto roku. V 1. polroku 1968 sa oproti roku 1967 zvýšila o 6,3 perc., pričom rástla najmä majetková a násilná trestná činnosť. Vzhľadom na celkový trend vývinu všeobecnej kriminality sa nedá urobiť záver, že rast kriminality podmienil pojanuárový vývin.

○ Čoskoro sa schváli zákon o federácii. Aký vplyv bude mať na organizačnú štruktúru ZNB v republike a osobitne na Slovensku? Bude to znamenať skvalitnenie i uľahčenie práce ZNB?

— Dôsledná realizácia federatívneho štátoprávneho usporiadania znamená, že aj vytvárajúce sa národné orgány pre riadenie bezpečnosti na Slovensku budú riešiť všetky otázky vnútornej bezpečnosti na území Slovenska v plnom rozsahu a s konečnou platnosťou, pretože ide o oblasť, ktorá patrí výlučne do národnej kompetencie.

○ Ostanú krajské správy ZNB, alebo bude Slovenská správa v mestách ktoré nie sú sídlom okresov?

— Pokiaľ ide o organizačnú štruktúru ZNB, táto problematika sa práve rozpracúva. Existujú alternatívne návrhy. Prijatie niektorej z alternatív závisí od politicko-hospodárskej štruktúry štátu (Slovenska). Význam MS VB v Bratislave a útvarov vo väčších mestách stúpne. Budú sa musieť posilniť väčším počtom príslušníkov, aby zvládli úlohy na úseku ochrany verejného poriadku, bezpečnosti v doprave, ako aj v boji proti kriminálnej trestnej činnosti.

○ Pripravuje sa prechod väzenských inštitúcií do rúk súdov. Aký názor má na to ZNB a vy osobne? Bude to prínos pre právnosť i pre ZNB?

— Poviem svoj osobný názor. Myslím si, že administratívne previedenie terajšieho aparátu do riadenia iného rezortu nebude prínosom, ako sa všeobecne očakáva. Mám skôr dojem, že toto opatrenie môže v budúcnosti zapríčiniť určité negatívne javy. Myslím na výchovné pôsobenie výkonu trestu, sic najmä na strážením objektov a možnosti útekov z nich.

○ Ozývajú sa hlasy, aby sa zriadila inštitúcia vyšetrujúcich sudcov. Bezpečnosť by mala iba úlohu vyhľadávaciu. Myslíte, že by to prospelo k zákonnosti vyšetrovacieho pokračovania, zjednodušilo ho a uľahčilo prácu ZNB i súdov?

— Myšlienka zriadiť inštitúciu vyšetrujúcich sudcov nie je práve najvhodnejšia. Inštitúcia vyšetrujúcich sudcov bola aj v rokoch päťdesiatych. Podľa súčasných predstáv niektorých teoretikov by to bol orgán, ktorý by s minimálnym aparátom prakticky administratívne vyšetroval. To by znamenalo, že procesné právo orgánov bezpečnosti, vykonávajúcich vyhľadávanie, by muselo byť stanovené trestným poriadkom širšie ako doteraz.

Myslím, že musíme uľahčiť iba spôsobu ako organizovať boj proti trest. činnosti a delbu práce orgánov činných v trestnom konaní.

Terajší vyšetrovací aparát tvorí solídnu základňu pre vyšetrovanie trestných činov a je schopný zaručiť zákonnosť prípravného konania. Potrebuje však, tak ako ostatné zložky VB, posilnenie kádrové a materiálne.

V súčasnosti je zabezpečená nevyhnutná súčinnosť s orgánmi patriacej služby VB, čo by nebolo možné pri zriadení inštitúcie vyšetrujúcich sudcov. Zbor národnej bezpečnosti chce úspešne bojovať proti trestnej činnosti a preto si nechce zjednodušovať prácu tak, aby to bolo na úkor výsledkov práce.

○ Na Slovensku nemáme kriminalistický ústav. Nemyslíte si, že by tu mal byť a že by mal mať aj širšiu náplň (archív, kartotéky, laboratória a pod.). Nebolo by treba zriadiť aj katedru kriminalistiky na Právnickej fakulte UK? Rovnako je tu otázka spolupráce kriminalistického ústavu s katedrou súdneho lekárstva a ďalších ústavov, ktoré jestvujú, resp. by v tej súvislosti mali vzniknúť.

— Vaša otázka je zaujímavá. Odpoveď na ňu nie je ľahká. Niet takého príslušníka VB, ktorý by si neželal, aby v Bratislave fungoval na patričnej úrovni kriminalistický ústav. V terajších podmienkach je to neuskutočniteľné. Vyžaduje to predovšetkým kvalitný, odborne vyspelý, ba priam vedecký káder pracovníkov. A značné finančné náklady a mnohé pomocné materiálne a technické zariadenie.

O zriadení práv. fakulty pre kriminalistický smer v Bratislave sa už dlhšie uvažuje, neviem prečo sa k tomu nepristupuje. Potreba kádrov tohto druhu na Slovensku je tak veľká, že by tento smer bol plne využitý. Spolupráca rozličných ústavov v Bratislave existuje aj dnes. Budúcnosť však ukazuje perspektívy vyššie, už aj preto, že tu bude pôsobiť celoslovenský orgán VB, kde iste bude aj vyššia kvalifikácia ľudí.

○ Vzhľadom na určité cykly emigrácie i na turistický ruch nemyslíte si, že treba nadviazať spoluprácu s INTERPOLOM, prípadne sa stať jeho členom? Mala by to pre nás praktický význam? Či naopak?

— Táto otázka vzhľadom na stále sa rozširujúci turistický ruch nadobúda na význame. Je to však záležitosť celoštátneho významu, ktorú môžu riešiť len centrálne orgány. Sme za to, aby sa táto spolupráca začala.

○ Vo svete i u nás sa veľa hovorí o absolútnom treste. Aký je váš názor na funkciu, účelnosť, humánnosť trestu smrti?

— Úvahy o tom, či treba obstarávať vrest v našom trestnom práve, sú aktuálne. Podľa môjho názoru by sa mohol trest zrušiť. Vyžaduje to však absolútnu izoláciu takéhoto indivídua od spoločnosti. Terajšie inštitúcie to nezaručujú.

○ Byť policajtom znamenalo vždy tak trocha istý spoločenský handicap. U nás to už teraz tak nie je. Mimochodom, aký je to pocit — byť policajtom v tomto čase, v tejto našej spoločnosti?

— Práca príslušníka verejnej bezpečnosti je veľmi ťažká, riziková a v mnohých prípadoch ju treba vykonávať bez ohľadu na osobné voľno. Je to však práca nanajvýš čestná. Veď príslušníci VB vykonávajú službu pri ochrane najvyšších ľudských hodnôt, ako je ochrana života, zdravia občanov, ochrana spoločenského a osobného majetku a pri udržiavaní verejného poriadku.

○ Smenu čítajú státisíce — prevažne mladých ľudí. Ak by ste mali povedať pár viet, čo by ste im predovšetkým povedali?

— Využívam túto možnosť a obraciam sa k mladým ľuďom, aby nám viacej pomáhali v boji proti kriminálnej trestnej činnosti. Robím to aj preto, že podiel mládeže na kriminálnych trestných činoch hlavne v našom kraji je pomerne vysoký. Páchateľia z radov mládeže sa zúčastňujú takmer na každom treste činu. Ako už toľko ráz — volám mládež do služby ľudu v bezpečnostných orgánoch. A napokon — želám jej mnoho úspechov a pokojný život.

Zhováral sa JULO KOKAVEC

SMENA, 22. októbra 1968, str. 3. 14/322/XI

S podpredsedom Ústredného výboru ČSZM
RUDOLFOM BELANOM o situácii
v mládežníckom hnutí

Priestor pre mladú generáciu

Situácia v mládežníckom hnutí je dnes dosť zložitá. V čom vidíš východisko z nej?

— V posledných rokoch sa veľa hovorilo o problémoch, s ktorými ČSZM zápasí. Na jeho adresu odznelo viac kritiky než pochvalných slov. Kto chcel vidieť a počuť, mohol sa presvedčiť, že klesá záujem mladých o členstvo v ČSZM, že v organizácii je veľa pasívnych členov, že činnosť mnohých kolektívov je formálna, že ČSZM postupne stráca autoritu vo verejnosti i medzi mládežou. Možno povedať, že ČSZM sa postupne dostáva do zložitej, až krízovej situácie. Pravda, príčiny neboli len v samotnom zväze mládeže, treba ich v záujme objektivity vidieť aj v uplatňovaní niektorých politického systému.

Riešenie tohto zložitého stavu si vyžaduje vážne zmeny. Nemožno ich zúžiť len na nejaké malé reformy v starom ČSZM. Také pokusy tu už v nedávnej minulosti boli, neboli však účinné a situácia sa nevyriešila. Preto ani dnes nemôže ísť len o nejaké organizačné zmeny, alebo dokonca o zmenu terminológie a názvov v organizácii. Zmeny sa musia dotýkať samotného poňatia organizácie, jej funkcie, postavenia a poslania v spoločnosti a medzi mladými. Zmysłom nášho snaženia nemôže byť deštrukcia, negácia ČSZM, zatratenie všetkého, čo je alebo kedykoľvek bolo s ČSZM spojené, ale naopak, musí nám ísť o kvalitatívne pretvorenie organizácie mládeže, o využitie pozitívnych rysov a skúseností z doterajšieho zväzu mládeže, o ich integráciu do nového systému organizovania mládežníckeho hnutia. Je našou povinnosťou viesť dnešnú mládež k úcte k dielu a výsledkom práce „starej zväzáckej garnitúry", ale aj viesť mladých k tomu, aby sami prekonali doteraz dosiahnuté výsledky, tvorivo ich ďalej rozvíjali a vybudovali si taký systém a spôsob vlastného organizovania, ktorý by zodpovedal modernému životnému štýlu mladého človeka na dosiahnutom stupni rozvoja našej spoločnosti.

Mohol by si bližšie označiť, o aké konkrétne zmeny by malo ísť?

— Skúsenosti ukázali, že nárokom, ktoré dnešok na mladých kladie, nevyhovuje a nestačí forma jedinej monopolnej organizácie, tá nemôže byť dôsledným obhajcom práv a potrieb mládeže, nemôže a nestačí uspokojiť všetky oprávnené záujmy mladej generácie. A vôbec už nie pri uplatňovaní zastaraných spôsobov centralistického riadenia. Preto treba postaviť proti monopolu jedinej organizácie systém plurality mládežníckych organizácií. Čiže poskytnúť možnosť a vytvoriť podmienky na vznik organizácií mládeže a detí na základe prirodzenej diferenciácie, prirodzenej štruktúry mladej generácie. To by malo konkrétne znamenať možnosť tvoriť organizáciu na princípe národnom i podľa sociálnej príslušnosti, veku, či spoločného záujmu. Tieto organizácie by mali mať svoj vlastný program a stanovy, mali by uplatňovať vlastné, pre svojich členov prijateľné formy a spôsob činnosti. Mali by teda zvrchovane rozhodovať o realizovaní svojich programov a cieľov. Môže sa zdať, že vznik niekoľkých organizácií povedie k roztrieštenosti mládežníckeho hnutia, k oslabeniu jeho sily a akcieschopnosti, že spoločné záujmy mladej generácie utrpia. K tomu by skutočne mohlo prísť, keby sa jednotlivé organizácie vyvíjali izolovane, keby sa uzavreli do seba. Takéto nebezpečenstvo však dnes, podľa mňa, nehrozí. Novovzniknuté, či vznikajúce organizácie si uvedomujú objektívnu nutnosť svojho spojenia, hľadajú v novej forme svoju jednotu. Namiesto monolitnej jednoty je však správne usilovať sa o jednotu v rôznosti, podkladom ktorej by sa mala stať spoločná ideová základňa, spoločné ideovo-výchovné ciele, ale ktorá by tiež rešpektovala špecifičnosť jednotlivých organizácií, ich rôznorodé záujmy, vlastné výchovné metódy, či formy práce. Nemalo by ísť teda o chápanie jednoty ako o určitý daný stav ako proces každodenného zjednocovania organizácií a mládeže pre spoločný akčný program. V záujme dosiahnutia práve takejto skutočnej jednoty mládeže sa treba vyvarovať mnohých zložitých diskusií o najrôznejších organizačných otázkach, ktoré časovo nemajú nič spoločné so záujmami mládeže, iba sťažujú proces jej zjednocovania. Treba sa vyporiadať so starým pohľadom na jednotu, ktorý zdôrazňoval zo všetkého len jej organizačnú stránku.

Ak predpokladáme nutnosť vzniku samostatných organizácií, natíska sa otázka, aká by mala byť forma zjednotenia či združenia organizácií, na akých princípoch by sa mala utvoriť?

— Rozhodnutie o forme združenia samostatných organizácií je vecou samotných organizácií. Ony by mali sformulovať všetky podmienky na základe ktorých možno združenia či spojenie dosiahnuť. Rozhodnutie o tom by sa malo prijať na národných a na celoštátnom kongrese mládežníckych a detských organizácií. Nikto by nemal vopred určovať rámec, či formu združenia organizácií. Preto by som aj ja nerád predurčoval, ale chcel by som vysloviť len svoj názor.

Domnievam sa, že vyhovujúcou formou združenia organizácií by mohla byť federácia mládežníckych a detských organizácií. Nevylučujem však ani inú možnosť. Federácia by mala byť dobrovoľným združením organizácií. Mal by to byť otvorený model s možnosťou pre organizácie kedykoľvek vystúpiť z federácie, či do nej vstúpiť. Mal by to byť záväzok, v ktorom by mala každá jeho časť rovnocenné postavenie a rovnaké práva.

Základnou funkciou federácie by malo byť politické zjednotenie organizácií a mládeže v spoločných akčných cieľoch. Teda mala by sa stať nástrojom samotných organizácií na svoje zjednocovanie, určitým podnecovateľom v rozvoji spoločenskej aktivity mládeže, hlavným zmyslom a cieľom každej organizácie. Federácia by mala tvoriť svoj program na princípe prihlásenia sa k socializmu, jeho podpore a aktívnej účasti na jeho ďalšom rozvoji v duchu pojanuárovej cesty, na ktorú aj mladá generácia s odušenením nastúpila. Federácia by mala jednoznačne vychádzať z uznania KSČS ako vedúcej sily v našej spoločnosti a svojou činnosťou by ju mala podporovať v jej úsilí o ďalší socialistický rozvoj našej spoločnosti.

Federácia by mala neústavne dokazovať, že naša mladá generácia je aktívnou silou a pevnou súčasťou demokratického a protiimperialistického hnutia mládeže sveta. Zjednodušene možno povedať, že program federácie by mal obsahovať všeobecné, spoločenské a najpotrebnejšie ciele mladej generácie. Orgány federácie by potom mali vytvárať podmienky a usilovať sa o dosiahnutie súčinnosti jednotlivých organizácií v uskutočňovaní týchto cieľov. Preto, lebo všeobecné ciele možno realizovať len v procese konkrétnych činností organizácie a kolektívov mládeže a detí. Federálne orgány však nesmú nahrádzať alebo suplovať svojimi uzneseniami a opatreniami orgány samostatných organizácií. Právomoc federálnych orgánov musí sa preto taxatívne vymedziť, aby sa takýmto nedorozumeniam predišlo už od začiatku.

Vo vytvorení federácie nového systému organizovania mládežníckeho a detského hnutia nesmieme vidieť cieľ ale len prostriedok na utvorenie dostatočného priestoru pre normálny, skutočne mládežnícky život, v ktorom sa môžu formovať a vyrastať samostatní, iniciatívni a spoločensky angažovaní mladí ľudia.

(rmň)

Z odpovedí prvého tajomníka na aktíve v Šali a na otázky nášho redaktora

Hovorí dr. Gustáv Husák

ŠALA — Ako sme už oznámili, v sobotu 19. októbra 1968 bol v Šali stranícky aktív, na ktorom sa zúčastnila aj delegácia ÚV KSS, ktorú viedol prvý tajomník ÚV KSS dr. G. Husák. Súdruh Husák odpovedal vyše štyri hodiny na nespočetné otázky prítomných a zodpovedal aj otázky nášho redaktora.

V politickom vedení a vo vláde dosiahli sa už jednotné stanoviská na federáciu?

— Áno. Sú reálne nádeje, že 28. októbra 1968 bude ústavný zákon o federatívnom usporiadaní Československa, o novom rovnoprávnom vzťahu medzi Čechmi a Slovákmi prijatý a definitívne rozhodnutý. Tým sa uzavrie 50-ročná etapa vzťahov medzi českým a slovenským národom. Som hlboko presvedčený, že toto nové riešenie, ktoré má vojsť do života od 1. januára 1969, utvorí nielen reálne rovnoprávne postavenie slovenského národa v Československu, ale aj nové možnosti pre skutočne bratské vzťahy medzi Čechmi a Slovákmi, pre internacionálne vzťahy medzi Čechmi a Slovákmi, a teda aj pre upevnenie nášho štátu. Bola tiež nastolená otázka novej úpravy vzťahov k našim národnostným menšinám. Budeme teraz konkrétne rokovať o návrhu zákona SNR o postavení maďarskej a ukrajinskej menšiny.

Preskúmame celú problematiku kultúrnu, politickú, školskú, prípadne inú, ktorá tu je a budeme hľadať poctivé riešenie, zákonné riešenie medzi Slovákmi a menšinami v tomto priestore. Ubezpečujem vás, že prepjatým nacionálnym výšňam ani z jednej ani z druhej strany nebudeme ustupovať.

Koľko bolo cudzích vojsk, resp. je na našom území?

— Neviem. To by som sa musel spýtať hlavného veliteľa sovietskej armády.

Kedy odídu maďarskí, nemeckí, poľskí a bulharskí vojaci?

— Ak do toho nič nepríde, tak asi do troch týždňov by mali odísť všetci, najneskoršie do dvoch mesiacov. Sovietski vojaci v značne menších počtoch sa rozmiestnia podľa zmluvy.

Ako budú v budúcnosti zabezpečené naše západné hranice? Povráva sa, že tam majú ísť sovietski vojaci.

— Naše západné hranice budú strážiť a brániť československé vojská.

Je to pravda, že Sovieti žiadali odstúpenie z funkcií súdruhov A. Dubčeka, O. Černíka a J. Smrkovského?

— Nič, nič na tom nie je pravdy. Bol som na rokovaní v Moskve, takáto požiadavka nebola a nie je.

Kedy bude XIV. zjazd KSČS?

— Vo vedení sme o tom uvažovali. Zhodli sme sa, že teraz je prvoradá úloha čo najskôr skonsolidovať stranu a spoločnosť. Až potom budeme uvažovať o XIV. zjazde strany.

Medzi ľuďmi sa hovorí o predĺžení vojenskej základnej služby. Viete o tom niečo?

— Kto je pred vojenskou základnou službou, nemusí mať žiadne obavy. O predĺžení alebo skrátení vojenskej služby sa zatiaľ nehovorilo, ani nehovorí.

Kedy sa vrátime k štátnemu znaku v historickej podobe?

— Budeme ho riešiť v súvislosti s novou ústavou. Doteraz som dostal už okolo 50 nových návrhov.

Aký máte názor na súčasný vývin v mládežníckom hnutí?

— Od januára sa mi naša mládež páči. Pre jej angažovanosť, záujem o politické dianie u nás, aj keď hádam boli nejaké výstrelky. Nepáči sa mi však, že sú sklony k veľkému trieštenu mládežníckeho hnutia na Slovensku. To by nemuselo byť.

Aká je perspektíva vo vytváraní nových okresov na Slovensku?

— Zatiaľ máme 38 žiadostí. Rozhodnuté nič nie je. Pri SNR pracuje komisia, ktorá zváži návrhy a podá nám správu. Tak dva-tri nové okresy na Slovensku by sme zniesli. Uvidíme, čo povie komisia.

Budú na Slovensku pri novom federatívnom usporiadaní KNV?

— O veci sa skoro rozhodne.

Zaznamenal:
ONDREJ VESTEG

VÝCHODOSLOVENSKÉ NOVINY, 8. septembra 1968, str. 3.

CENZÚRA AJ V ULICIACH BRNA

16/322/XI

Nebol som v zahraničí. Ale človek v tieto dni cestuje aj po vlastnej krajine s nesmiernou zvedavosťou a vzrušením. Keď som v nedeľu predvečerom nastúpil cestu z Košíc do Brna, vlak bol natrieskaný natoľko, že ani tri podobné dlhé vlaky by neboli stačili na to, aby sa cestujúci cítili ako-tak pohodlne. Nielenže sa začínal školský rok, ale robotníci z baní a iných závodov rozhodli sa nastúpiť do práce, ktorú prerušili po neočakávanej udalosti v našej vlasti.

Brno koncom augusta a začiatkom septembra žilo síce svojský život, no podobný tomu hnutiu jednoty a vlastenectva, ktoré ovládlo všetky naše mestá, všetky naše dediny, srdcia všetkých nás.

Nemusel si sa s nikým zhovárať a na prvý pohľad si videl, čím a pre koho toto mesto žije: ľudia sú tam k sebe vľúdnejší, láskavejší, ohľaduplnejší, ľudskejší, akoby ich zjednocovalo nejaké spoločné nešťastie. A nebolo ťažko uhádnuť, ktoré.

Obrovskou knihou, žalujúcou i potešujúcou, sa stali v poslednej augustovej dekáde brnenské ulice. Citáty, heslá, plagáty, letáky i nápisy vtipné i drsne ladené — podľa toho, kto ich písal a komu ich adresoval — sa prihovárali každému obyvateľovi i návštevníkovi Brna z výkladných skríň, z budov i z ulíc, z chodníkov i zovšadiaľ, kde sa dalo písať. Gramotní vlastenci písali azbukou i latinkou. Azbukou pre tých, ktorým tak dobre rozumieme a ktorí neporozumeli nám. Hoci výziev, stručných prihovorov a rád bola na každej ulici záplava, ničím sa nedalo vyjadriť sklamanie a vysloviť bolesť po nedávnych skúsenostiach...

Účastníci ľudových kurzov ruštiny pre pokročilých mali v Brne v tieto dni maturitné skúšky. Prihovárali sa v rodnej reči k synom tých, ktorí nás pred 23 rokmi oslobodili od fašizmu. Vyspelí neznámi ideológovia marxizmu-leninizmu boli pôvodcami hesiel a nápisov a v ruštine písaných citátov z Marxa i Lenina i z iných autorov, pri ktorých uvádzali dokonca označenie zväzku i strany.

Obete, ktoré by sa tam neboli vyskytli, keby suverenitu nášho štátu nebol nikto narušil, nebudem spomínať, lebo sa stali hneď v prvé dni a teraz je už taká situácia, žeby pôvodca mohol prejaviť svoj hnev nie práve najvhodnejším spôsobom. V jednom sa nedajme mýliť. I keď je pravdou, že ochrancov sem na pomoc nikto z legálnych oprávnených predstaviteľov nevolal, situácia sa po moskovských dohodách podstatne zmenila; prítomnosť cudzích vojsk na našom území sa legalizovala a to nám ukladá určené podmienky plniť, či sa nám to páči alebo nie, aby sa aj druhá strana mohla cítiť zaviazanou sľuby dodržať. To neznačí, že sa s daným stavom uspokojujeme. Práve naopak.

Zaiste si z nás každý všimol, že od určitého času prítomní predstavitelia druhej strany upúšťajú od neodôvodnenej a ničím nevyvolávanej tvrdosti a sú pristupní robiť akési ústupky, ak sa to tak dá nazvať. Nie je to preto, že by boli nepriateľov socializmu pohlušili, žeby ich z našej republiky vyhnali, alebo ich pochytali, ale asi preto, že situáciu u nás hodnotili predtým nesprávne. Netreba zdôrazňovať, že je nemožné chytiť toho, koho niet — ľahšie je označiť tých, čo sú tu, za tých, ktorých hľadajú.

Chybou by bolo, keby sme sa teraz dačím nereálnym utešovali. Z prejavov našich najvyšších, najvernejších predstaviteľov sa dalo pochopiť i vycítiť, že nás nečaká ružová cestička, ale pichľavým tŕním zarastený chodník k budúcnosti. A to, prosím, je to najlepšie, čo pre nás v Moskve vybrali.

Priateľov, pravda, na zemeguli máme nespočetné množstvo. Lenže jedni sú malí a slabí, iní sú radi, že ich podobný osud nestihol, slovom takých priateľov máme, ktorým sa možno požalovať, ale nie takých, ktorí by nám pomohli.

Svet sa síce ozval k určitým protestom, ale po moskovských dohodách československá záležitosť zmizla z prvých strán svetovej tlače, dohoda sa za našimi hranicami považuje za uspokojivú, nádejnú alebo aspoň za prvý krok konsolidovania našej záležitosti. Ponechal nás teda každý na pospas vlastnému rozumu a osudu.

Dúfať, že príde Martanla a odoberú na Zemi všetkým veľmociam atómové i iné zbrane a nastolia tu právo na život a slobodu rovnako pre veľké i malé národy, je také nezmyselné, ako vzdychať, že nás nie je aspoň 300 miliónov, žeby nás každý trochu viacej rešpektoval.

Dubčekovi, Svobodovi i tým ďalším musíme byť vďační, že za danej situácie našli východisko s maximálnymi možnosťami. Nie sme na kolenách, neležíme horeznačky, ani nemáme tvár v prachu.

I v Brne pochopili neodškriepiteľnú realitu a preto pristupujú k niektorým neodkladným opatreniam. Umývajú sa tam výkladné skrine, zoškrabávajú vlastenecké heslá i zúfalé otázky na adresu ozbrojených návštevníkov, vápnom a farbami odstraňujú a likvidujú postupne stopy a plody ľudovej tvorivosti. Robia to neochotne, ale uvedomele, nie s nadšením, ale disciplinovane. Cenzúra na uliciach je v príkrom rozpore s elánom, v akom prebiehalo vylepovanie plagátov a písanie ďalekonosných výziev. Nikomu sa nechce odstraňovať to, s čím súhlasí. Meno Dubčekovo a Svobodovo, Černíkovo a Smrkovského, ich fotografie a názov ohto štátu ČESKOSLOVENSKO ponechávajú, nech sú už namaľované v akýchkoľvek veľkostiach. Dúfajme, že to nikoho nepoburuje a neuráža.

Niet takej sily na svete, ktorá by nás prinútila mlčať, nemožno každému z nás posadiť na jazyk policajta, aby dával pozor na každé slovo. Ale sebazáchova diktuje viesť všetky naše skutky v snahe normalizovať situáciu v našej vlasti a urýchliť odchod ochrancov.

Nemáme na výber. A v tom Dubčekovi, Svobodovi a ostatným verme. Treba sa nám zachovať tak, aby sme im umožnili zápasiť s prevahou, aby sme im uľahčili v ťažkostiach, ktoré majú nielen s našimi ľuďmi, ale najmä s cudzími.

Štefan KOPČOV

KATOLÍCKE NOVINY, č.43/68, 27. októbra 1968, str. 4.

17/322/XI

Život za spravodlivosť a pokoj

(Desať rokov od smrti pápeža Pia XII.)

Úradná správa vatikánskeho rozhlasu, ktorá oznamovala svetu smrť pápeža Pia XII., končila slovami: „Cirkev a celý svet, ktorým nebohý pápež venoval svoju vynikajúcu energiu ducha, srdca a činnosti, schádzajú sa v žiali okolo jeho mŕtvoly. Ďakujú mu za veľké a účinné dielo obnovy kráľovstva spravodlivosti, práva a pokoja medzi ľuďmi, Božími deťmi..."

Pius XII. bol mŕtvy. Pápež, ktorý po dvadsať rokov — a akých ťažkých rokov — riadil Cirkev; bol pápežom, Svätým Otcom pre celú jednu epochu: vojnovú a povojnovú. Oči sveta sa upierali k Rímu. Kto bude jeho nástupcom? Sotva kto si to vedel predstaviť.

Pius XII. umrel. Ale Peter neumiera. Kardináli museli zvoliť nového pápeža. Zdá sa, že ani oni si nevedeli predstaviť nástupcu pápeža Pacelliho. Zvolili nakoniec takmer neznámeho muža. Dnes už vieme, ako Roncalli, „prechodný pápež" Ján XXIII., za niekoľko rokov svojho pontifikátu otočil kolesom cirkevných dejín. Činy tohto nového pápeža, koncil a jeho priebeh, hnutia ním podnietené, čoskoro zatienili spomienku na Pia XII. Ba zdvihla sa aj vlna kritiky, hlavne ohľadom jeho postoja v židovskej otázke; rozvírila ju tendenčná Hochhutova dráma „Zástupca".

K tomuto bodu aspoň stručná poznámka: objektívne možno zistiť, že Pius XII. ako úradná osoba aj ako človek sa zachoval v židovskej otázke správne; tým, že sa zriekol verejného protestu proti nacistickému režimu, zamedzil ešte väčšiemu zlu. Nemožno tu vyrátať, čo všetko urobil v tichosti pre záchranu prenasledovaných židov. Na jeho osobný pokyn našlo útočisko niekoľko tisíc prenasledovaných židov v kostoloch a kláštoroch, čo neskoršie výslovne potvrdili aj ich vedúce osobnosti.

Aj celkový zjav pápeža Pacelliho akoby strácal po smrti zo svojho lesku. V porovnaní s pastoračnými viohami Jána XXIII., so živou spontánnosťou jeho ideí, javil sa Pius XII. ako „právny, diplomatický, dogmatický pápež", ktorým sa uzavrela jedna kapitola cirkevných dejín. (Tu však majú posledné slovo historici, a tí ho ešte nevyslovili.) Konečne, nič nie je ukončené, uzavreté: ani v dejinách, ani v Cirkvi. A tak aj Pius XII. bol pápežom prechodným, pastierom putujúcej a stále sa obnovujúcej Cirkvi.

Známy katolícky publicista Mario von Galli charakterizoval Pia XII. ako „pápeža stojaceho na prahu. Celý svet stojí na prahu, ešte ho neprekročil. A tak sa vidí, že aj Cirkev stojí na prahu, a potrebuje udať smer, ktorým ho má prekročiť. Pius XII. stál na prahu, vyzýval a zaprisahával svet, aby sa vydal na cestu správnym smerom". Aký je to smer? Stále dôslednejšie zjednocovanie ľudstva. Pius XII. spoznal, že prišla hodina, keď treba autoritou Cirkvi podporovať medzinárodné organizácie, ktoré by riadili celosvetové problémy ľudstva.

Skutočne, Pius XII. venoval dvanásť svojich encyklík (zo štyridsiatich) mierovému poriadku vo svete. Svojou činnosťou na tomto poli vlastne pripravil aj cestu Pavla VI. do OSN.

Osobitným znakom pontifikátu Pia XII. bola služba Cirkvi pri usporiadaní sveta. Pre splnenie tejto úlohy použil mimoriadne dary ducha — ovládal napr. sedem reči — svoje skúsenosti cirkevného diplomata, i svoj jemnocit. Či hovoril s vedcami, štátnikmi, či s kresťanmi alebo mohamedánmi, vždy našiel správny tón, a nik neopúšťal Vatikán bez toho, že by nebol strhnutý osobnosťou tohto pápeža.

S heslom „Opus Justitiae Pax — Mier je dielom spravodlivosti" nastúpil svoj ťažký pontifikát. No nevenoval sa len vonkajším otázkam Cirkvi. Aj vo vnútornom živote Cirkvi prekročil prah, načrtol budúcnosť, jeho chápanie univerzality Cirkvi bolo smerodajné; do kardinálskeho zboru a do riadiacich orgánov povolal spolupracovníkov z celého sveta. Pritom tento veľký „politik, diplomat a organizátor Cirkvi" zostal povždy v prvom rade kňazom, zostával v kontakte s praktickou pastoráciou.

Jeho slová, ktoré predniesol ľuďom svojej doby, sú zachované aj pre budúce generácie v 19 zväzkoch. P. D.

Život, č. 42/68, 16. októbra 1968, str. 3.

18/322/XI

Nehrajme si do vrecka

ROZHOVOR ŽIVOTA S MINISTROM FINANCIÍ

ING. BOHUSLAVOM SUCHARDOM

OTÁZKA: Neutešený stav nášho hospodárstva, spôsobený vývojom v minulých rokoch, je všeobecne známy. Udalosti z konca augusta tento stav zrejme ešte zhoršili. Ľudia si preto kladú otázku, ako sa z toho dostaneme, čiže s akými opatreniami musíme počítať?

ODPOVEĎ: Predovšetkým, ak porovnáme našu hospodársku situáciu pred augustom a po ňom, treba povedať, že základné problémy našej ekonomiky zostávajú. Pravdaže, v auguste sa niektoré z nich vyostrili. Zatiaľ nevieme docenit v plnom rozsahu, čo to znamená. Robíme príslušné šetrenia ako podklady pre ďalšiu prácu našich centrálnych orgánov. Základ riešenia našej celkovej hospodárskej situácie vyjadrujeme vo finančnej politike takzvanou reštriktívnosťou. Nebojte sa toho výrazu. Je to politika, ktorá má zaručiť pre hospodárstvo napríklad iba také investície, ktoré zabezpečujú skorú návratnosť, hospodárnosť na všetkých miestach atď. Ak chcete konkrétne príklady: nedávno sme si v Kremnici otvorene povedali, kde je dnes na Slovensku „zlatá baňa". Zhodli sme sa na tom, že nie u nich, v Kremnici, ale v žarnovickej Pregiejke, v Bučine, v turianskej Drevine. V rámci reštriktívnej finančnej politiky sme vlani zastavili prácu v niektorých baniach na Ostravsku, na Kladne a v ručných baniach na rozličných miestach štátu. Pritom šlo v hodnote investícií a základného zariadenia o miliardy, ale napriek tomu sme sa tak rozhodli, lebo sme mali vážne na mysli efektívnosť ťažby a prechod z tuhých na tekuté a plynné kurivá. Zmena štruktúry nášho priemyslu nie je len úzko ekonomickou, ale aj vysoko politickou oblasťou, lebo sa dotýka tisícov zamestnancov, ktorí prechádzajú na iné pracoviská. V konečnom dôsledku sa ale dotýka všetkých šiestich miliónov našich obyvateľov v pozitívnom zmysle. — Uvediem aspoň niekoľko relatívnych čísiel pre posúdenie, kam zameriavame nové investície: Tak posudzované podľa objemu rozpočtových investičných nákladov v priemysle pripadalo v r. 1964 na novozahajované investície v baníctve 37,5 %; tieto investície poklesli v r. 1967 na 10,2 %. Novozahajované investície v chémii predstavovali v roku 1964 12,7 %, v roku 1967 25,6 % a novozahajované investície v spotrebnom priemysle vzrástli z 3,9 % v roku 1964 na 16,4 % v roku 1967. Na štrukturálnych zmenách závisí osud našej ekonomiky. Zatiaľ vyrábame tak, že v nákladoch a v energii spotrebujeme dva razy viac ako naše vyspelé konkurencie v zahraničí, pričom z veľkej časti sme závislí na dovoze surovín z cudziny. V najbližšej budúcnosti nám teda pôjde o povzbudenie výroby a predaja tovarov efektívneho a potlačenie neefektívneho.

OTÁZKA: Do akej miery sú opodstatnené obavy z úsporných opatrení v oblasti sociálnej politiky?

ODPOVEĎ: Odpoveď na túto otázku treba hľadať v odpovedi na vašu prvú otázku. Nikto nám nič nedá, na všetko si musíme zarobiť. Ide o to, nepripustiť, aby sa na ktoromkoľvek pracovisku vyplatila koruna, ktorá by nezodpovedala vyrobenej hodnote. Napísal a povedal som už o tom veľa, takže sa budem opakovať, keď poviem, že ak si v týchto otázkach budeme cigánit do vrecka, budeme to vrecko mať prázdne. Pri zameraní sa na žiaducu štruktúru výroby a predaja doma aj v zahraničí, za predpokladu skutočne úsporného gazdovania vždy a všade budeme môcť v štátnom rozpočte na budúci rok zabezpečiť všetky tie opatrenia, ktorá Národné zhromaždenie schválilo ešte v júni t. r. Ide o opatrenia, týkajúce sa rodín s viacerými deťmi a dôchodcov. Znamená to zvýšenie výdavkov štátneho rozpočtu o päť až šesť miliárd korún. Teda obavy, ktoré ste spomínali, by boli odôvodnené vtedy, keby sme o efektívnosti hospodárenia iba hovorili a keby sme ju súčasne nezabezpečovali. Aj s tými nepopulárnymi stránkami. Je to úloha nesmierne ťažká a náročná, ale je v silách našej socialistickej ekonomiky ju splniť.

OTÁZKA: Objavuje sa, dúfajme, že prechodne, nedostatok niektorých druhov tovaru: nábytku, textilu, prípadne potravín, najmä bravčového mäsa. Medzi prostými občanmi vzniká fáma o pripravovanej peňažnej reforme ako o možnom riešení tejto situácie.

ODPOVEĎ: Nedostatok niektorých tovarov je, žiaľ, skutočnosťou. Ovplyvnil ho aj určitý nepokoj medzi spotrebiteľmi v dôsledku augustových udalostí, i keď šlo iba o prechodný výkyv. Treba však vidieť širšie súvislosti. Príjmy obyvateľstva sa dostali na predpokladanú úroveň. Sú oproti roku 1967 vyššie o desať až jedenásť percent. Ale hospodárstvo — a v ňom najmä výroba — sa v tomto smere nestačilo rýchle prispôsobiť. Pokiaľ ide o nedostatok mäsa, sú to zväčša miestne ťažkosti alebo je to problém niektorých sortimentov.

U hovädzieho mäsa máme, naopak, skôr starosti s jeho odbytom. No môžem vás ubezpečiť, že otázka peňažnej reformy netrápi len prostých občanov. Viete, zvyknem s nadsádzkou hovoriť, že by bolo šťastím, keby sme to mohli riešiť „len" peňažnou reformou. Ale riešenie nie je v jednorazovej operácii. Pozrite sa, my napríklad v zahraničí speňažujeme kilogram našich strojárenských výrobkov zhruba za osem korún. Naša západoeurópska konkurencia dosahuje dvojnásobok a výrobcovia z USA na tých istých trhoch až štvornásobok za kilogram strojárenských výrobkov. Teda nie jednorazové opatrenie, ale náročná práca, skĺbenie úmu robotníkov, technikov, konštruktérov, predavačov, zameraná nie na priemerné, lež na špičkové výsledky. Na poslednom brnenskom veľtrhu našli návštevníci stroje, ktoré speňažujeme kilogram za štyri koruny, ale našli tam aj techniku, tešiacu sa ostatne mimoriadnej pozornosti, ktorú speňažujeme kilogram za sto aj viac korún... Teda toto je cesta. Nie peňažná reforma.

OTÁZKA: Tým ale, súdruh minister, otázky, ktoré znepokojujú našich občanov, nekončia. Ako to bude s cenami?

ODPOVEĎ: Keď hovorím o cenovej politike, ktorá spočíva na pružnosti cien, mám na mysli rozumnú cenovú politiku nielen vzhľadom na spotrebiteľa, ale aj na výrobcu. Kým sme napríklad stratové vešiaky na šaty alebo stratové kolíky faktormi. On totiž čím viac vyrábal, tým viac strácal. V socialistickej spoločnosti je možné obecne povedať, že každý spotrebiteľ je nejako zúčastnený na výrobe, čiže je sám aj výrobcom. Občan ako výrobca ochotne zažmúri jedno alebo obidve oči nad nekvalitným či predraženým výrobkom svojho závodu, ale ako spotrebiteľ sa vie veľmi rozčúliť, ak naďalej na nekvalitný alebo predražený tovar a ponosuje sa — i keď právom — lebo sa to týka aj jeho vrecka. Nejde len o ekonomické vzťahy socialistickej spoločnosti, ale aj o morálne faktory. Tie nemôžeme prehliadnuť. Naše kontrolné orgány len výnimočne v podnikoch nezistia neporiadok v doberkách, cenách atď. V cenách to napríklad robí za rok okolo miliardy korún. Hoci je to veľká suma, ktorú zachránime pre štát, nemáme z toho tú pravú radosť, lebo sme súčasne odhalili tendenciu klamať svoju socialistickú spoločnosť, svoj štát... Inak cenová politika je vyjadrená tak v akčnom programe, ako aj vo vládnom vyhlásení a jasne ju formuluje aj hospodárska smernica na rok 1969, a to tak, že rast cien by nemal presiahnuť 2—2,5 %.

OTÁZKA: Mohli by ste, prosím, bližšie objasniť nové zdanenie podnikov, ktoré poskytne krytie ďalších požičiavok, kladených na štátny rozpočet?

ODPOVEĎ: Že sme museli ešte v tomto roku pristúpiť k dodatkovému zdaneniu podnikov, ktoré bude platiť na prechodný čas, to nebolo len preto, aby sme prispeli k vyrovnaniu štátneho rozpočtu, najmä s ohľadom na výdavky, s ktorými sa pôvodne nerátalo (a to nehovorím o dôsledkoch augustových udalostí). Pri raste výroby o 10 % rastie hrubý príjem podnikov približne o 13 %, ale hrubý zisk o približne 20 % a čistý zisk v priemere dokonca o cca 30 %. Za tejto situácie podniky bohatnú a štát zostáva chudobný. Preto chceme v budúcnosti zmeniť náš daňový systém tak, aby sa na hospodárskych výsledkoch podieľali rovnomernejšie tak podniky, ako aj štátny rozpočet.

OTÁZKA: Na záver by som ešte chcela čitateľov zájsť nás všetkých o stav Fondu republiky a darov na zlatý poklad, ako aj o plány na ich použitie.

ODPOVEĎ: Súčasný stav vkladov na Fonde republiky činí 227 235 000 Kčs (k 2. 9. 1968) a darov na zlatý poklad 72 kg. Pre vládu pripravujeme návrh správneho orgánu tohto fondu, ktorý aj predloží vláde rozličné varianty čo najúčelnejšieho využitia týchto prostriedkov. Námetov v tom smere je nemálo. My sami sa prikláňame k tým námetom, ktoré majú na zreteli najslabšie miesta a najväčšie potreby. A to sú rozhodne predpoklady pre bytovú výstavbu, výrobu stavebných hmôt a podobne, v súlade s princípmi socialistickej demokracie, ako ich formulovalo januárové plénum. Aj v tomto prípade počítame s tým, že naša verejnosť bude nielen o stave prostriedkov, ale aj o ich použití vierohodne informovaná. Ide o dôveru za dôveru.

Zhovorila sa TAMARA KOVÁČIKOVÁ — *Snímky:* VÁCLAV JIRSA

ŽIVOT, č. 42/68, 16. október 1968, str. 3.

ŽIVOT, č .43/68, 23. októbra 1968, str. 11.

20/322/XI

Trampoty so srdcom Európy

/ Výňatok /

Tak dostala meno Európa — tentoraz nie mýtická, ale skutočná. A my — bohvie ako — sme sa stali jej srdcom. Pravdu povediac, keby sme boli nie „srdce Európy", ale „Európino srdce", asi by sa nám bolo vždy ľahšie dýchalo, ale o tom je márne uvažovať. Fakt je, že k srdcu Európy sa svet vždy staval inakšie ako Zeus k Európinmu srdcu. Inak hľadí na srdce záľubenec, inak politik, inak vojak, inak stratég. Inak sa naň hľadí zvonka, spoza jeho hraníc, inak zdnuka, z jeho hĺbok. Pohľad zvonka je takmer vždy len pohľadom politika a vojaka, pohľadom politického či vojenského stratéga. Keď sa náhodou objavuje aj pohľad záľubenca, je to pohľad človeka, ktorý si uvedomuje (ale ani za svet by sa k tomu nepriznal), že láska ide cez žalúdok.

Tisíckrát sme si navrávali, že nás niekto má rád len pre naše pekné modré oči, Tisíckrát sme sa oklamali a znova sme stavali rovnaké mýty, hoci mýtický čas, keď to mohla byť pravda, zanikol s bohmi olympskými. A tak nám ostali len mýty. Mýtickí hrdinovia sa striedali podľa toho, kto sa srdca zmocnil. Pasovali nás raz za srdce Európy, tak fajka zhasla. Európa je pevnina a po pevnine — i po jej srdci — sa šliape. Pravda, nijakému srdcu ešte neprospelo, keď sa po ňom začalo šliapať a dupať, keď sa proti vlastnej vôli zmenilo na korzo. Nečudo, že väčšinou bolí, bolí to srdce, srdce Európy.

Bismarck sa raz vyjadril, že kto má v rukách toto srdce, má v rukách kľúče od Európy. Jeho nasledovníci môžu povedať to isté. Rozdiel je len v tom, že za Bismarcka sa toto srdce stotožňovalo so zemepisným názvom Čechy; už päťdesiaty rok sa stotožňuje s názvom Československo. Viacej sa nezmenilo. Namiesto trampôt so srdcom nastúpil boj o srdce. Kto si ho vezme. Trampoty so srdcom ostali nám.

Mýty sa rúcali, dobyvatelia srdca padali, a my sme sa stále vyhrabávali zo zrúcanín. Na šťastie vždy sme sa dokázali vyhrabať. Na prezidentskú štandardu sme si nechali vyšiť svoje presvedčenie: PRAVDA VÍŤAZÍ, i keď začas „u dvier žobre". Lebo „pravda je revolučná", ako skonštatoval veľký taliansky marxistický teoretik Gramsci. Srdce Európy prežilo všetko, čo sa len prežiť dá, a prežilo i to, čo by nijaké iné srdce neprežilo. Prežilo niekoľko infarktov, prežilo dokonca klinickú smrť, ktorá na celých šesť rokov zastavila jeho tlkot, a znova sa roztĺkotalo, napriek všetkému znova začalo biť a bije. Tou zázračnou živou vodou je pravda a nádej.

Za tých päťdesiat rokov sme neraz museli siahnuť po tejto živej vode. Je to jediné, čo máme. Keďže nežijeme v mýtických časoch, nemôžeme poprosiť Dia, aby v strede Európy urobil ellipsu a z moci najvyššieho boha všetkému tvorstvu prikázal: NEDOTÝKAŤ SA! TU BIJE SRDCE EURÓPY. Hoci také dačo by sa nám zišlo. Lebo to naše srdce má oproti ostatným jednu podstatnú nevýhodu: je to jediné srdce, ktoré nemožno transplantovať.

ĽUDO ŠVENK ■ Snímky: ARCHÍV